

Marleena Piikkilä

TRAUMAOIREILU JA SOSIAALISET SUHTEET MAAHANMUUTTAJATAUSTAISILLA JA KANTASUOMALAISILLA NUORILLA

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Psykologian pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2021

TIIVISTELMÄ

PIIKKILÄ, MARLEENA: Traumaoireilu ja sosiaaliset suhteet maahanmuuttajataustaisilla ja kantasuomalaisilla nuorilla
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Psykologian tutkinto-ohjelma
Marraskuu 2021

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia nuorten traumaattisiin kokemuksiin liittyvän oireilun yhteyksiä heidän sosiaaliin suhteisiinsa sekä selvittää, onko kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä eroja traumaoireilun määrässä, sosiaalisten suhteiden kokemisessa, tai näiden välisessä yhteydessä. Sosiaalisia suhteita tarkasteltiin kolmen nuorelle keskeisen sosiaalisen ympäristön, eli perheen, ystävyysyhteisöiden ja kouluuyhteisön kautta. Suhdetta perheeseen ja ystäviin tarkasteltiin koetun sosiaalisen tuen kautta ja suhdetta kouluuyhteisöön kouluun kuulumisen tunteen kautta. Aiempaan empiiriseen tutkimukseen ja teoreettiseen sosiaalisen valinnan näkökulmaan pohjautuen traumaoireilun oletettiin olevan kielteisesti yhteydessä nuoren sosiaalisten suhteiden kokeamiseen. Aiemman tutkimuksen perusteella maahanmuuttajataustaisten nuorten oletettiin raportoivan kantasuomalaisia nuoria vähemmän koettua sosiaalista tukea perheeltä ja ystävilä, sekä vähäisempää kouluun kuulumisen tunnetta. Aiemman tutkimuksen puutteen vuoksi hypoteesia ei asetettu koskien nuoren taustan merkitystä traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välisessä yhteydessä.

Tutkimuksessa käytetty aineisto kuului Maahanmuuttajanuorten Psykososiaalinen Tukeminen Koulussa -interventio- ja tutkimushankkeeseen, joka on osa kuuden Euroopan maan Refugees Well School (RWS): Psychosocial Support for Adolescent Refugees and Migrants in School -projektia. Aineisto kerättiin syksyllä 2019 ja siihen vastasi 1981 yläkouluikäistä oppilasta 16 eri koulusta ympäri Suomea. Traumaoireilua mitattiin Children's Revised Impact of Events Scale (CRIES-8) -kyselyllä, kokemusta perheeltä ja ystävilä saadusta sosiaalisesta tuesta Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS) -kyselyllä, sekä kouluun kuulumisen tunnetta Psychological Sense of School Membership (PSSM) -kyselyllä. Aineistoa analysoitiin Mann-Whitneyn U-testillä, χ^2 -testillä sekä logistisella ja lineaarisella regressioanalyysillä.

Tulokset osoittivat, että traumaoireilu oli kielteisesti yhteydessä sekä kokemukseen perheeltä ja ystävilä saadusta sosiaalisesta tuesta että kouluun kuulumisen tunteeseen. Tulosten mukaan kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten keskimääräisessä traumaoireiden määrässä ei ollut eroa, mutta maahanmuuttajataustaisten nuorten traumaoireilu oli kantasuomalaisia nuoria useammin häiriötasoista. Sosiaalisten suhteiden kokemisessa havaittiin eroja perheen ulkopuolisissa suhteissa, sillä maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemus ystävilä saadusta sosiaalisesta tuesta sekä kouluun kuulumisen tunne olivat vähäisempiä kuin kantasuomalaisilla nuorilla. Sen sijaan keskimääräisessä kokemuksessa perheeltä saadusta tuesta ei ollut eroja kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä. Nuoren tausta ei myöskään muuntanut traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välistä yhteyttä.

Tutkimus antoi lisää tietoa Suomessa asuvien yläkoululaisten traumaperäisestä oireilusta ja sosiaalisista suhteista. Etenkin maahanmuuttajiin kohdistuva tutkimus aiheesta on ollut aiemmin melko vähäistä. Tutkimus myös vahvisti näkemystä trauman kielteisestä vaikutuksesta nuoren sosiaaliin suhteisiin ja osoitti, että nuoren sosiaaliset suhteet ovat herkkiä traumaoireilun kielteiselle vaikutukselle riippumatta siitä, onko nuori maahanmuuttaja vai osa kantaväestöä.

Avainsanat: trauma, koettu sosiaalinen tuki, kouluun kuulumisen tunne, nuoruus, maahanmuuttajat

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1. Traumaattinen tapahtuma ja traumaperäinen stressihäiriö	2
1.1.1. Trauma nuoruusiässä	3
1.1.2. Maahanmuuttajanuorten traumakokemukset ja traumaoireilu	4
1.2. Sosiaaliset suhteet nuoruudessa	5
1.2.1. Sosiaalinen tuki.....	6
1.2.2. Kouluun kuulumisen tunne.....	7
1.2.3. Maahanmuuttajanuorten sosiaaliset suhteet	8
1.3. Traumaoireilun yhteys nuoren sosiaalisiin suhteisiin.....	10
1.3.1. Maahanmuuttajataustan merkitys traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden väliselle yhteydelle.....	12
1.4. Tutkimuskysymykset.....	13
2. MENETELMÄT	14
2.1. Tutkittavat ja tutkimuksen kulku	14
2.2. Menetelmät ja muuttajat	16
2.3. Aineiston analysointi	17
3. TULOKSET	19
3.1. Kuvailevat tulokset.....	19
3.2. Ryhmien väliset erot traumaoireilun määrässä ja sosiaalisissa suhteissa.....	22
3.3. Traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välinen yhteys.....	22
3.4. Nuoren tausta traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välistä yhteyttä muuntavana tekijänä	25
4. POHDINTA	26
4.1. Traumaoireilu ja sosiaaliset suhteet kantasuomalaisilla ja maahanmuuttajataustaisilla nuorilla	27
4.2. Traumaoireilun yhteys nuoren sosiaalisiin suhteisiin.....	30
4.3. Maahanmuuttajataustan merkitys traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden väliselle yhteydelle.....	31
4.4. Tutkimuksen vahvuudet, rajoitukset ja jatkotutkimuskohteet	32
4.5. Johtopäätökset.....	34
LÄHTEET	36

1. JOHDANTO

Nuoruus on ainutlaatuinen ikävaihe, jossa yksilö käy läpi suuren joukon muutoksia matkalla lapsuudesta aikuisuuteen (Best & Ban, 2021; Eccles ym., 1993; Yurgelun-Todd, 2007). Fyysisten, kognitiivisten ja emotionaalisten muutosten lisäksi erityisessä murroksessa nuoren elämässä ovat sosiaaliset suhteet, sillä ystävien ja vertaisten merkitys kasvaa nuoren alkaessa itsenäistyä vanhemmistaan (Helsen, Vollebergh, & Meeus, 2000). Samalla vanhempien rooli pysyy tärkeänä nuoren elämässä, ja tasapainoinen, tukea tarjoava perheymäristö toimii merkittävänä voimavarana nuorelle (Hair, Moore, Garrett, Ling, & Cleveland, 2008). Perheen ja ystävyys-suhteiden lisäksi kolmas keskeinen sosiaalinen ympäristö nuorelle on kouluympäristö, jossa nuori viettää suuren osan ajastaan tavaten luokkatovereita, opettajia ja muuta koulun henkilökuntaa (Carter, McGee, Taylor, & Williams, 2005).

Ideaalitalanteessa nuori pystyy kotona, vapaa-ajalla ja koulussa muodostamaan ja ylläpitämään hyvinvoivia ihmissuhteita, joissa harjoitella aikuisenakin tarvittavia sosiaalisia taitoja. Aina tämä ei kuitenkaan ole helppoa, ja nuoruudessa sosiaalisissa suhteissa voikin olla merkittäviä hankaluuksia. Nuori voi esimerkiksi kokea yksinäisyyttä, joutua koulukiusaamisen kohteeksi tai ajautua jatkuviin konflikteihin vanhempiensa tai opettajiensa kanssa (Sentse, Prinzie, & Salmivalli, 2017; Shek, 1997; Storch, Brassard, & Masia-Warner, 2003). Erityisen hankalaa sosiaalisissa suhteissa toimiminen voi olla nuorelle, jolla on taustallaan muitakin kuormitustekijöitä. Esimerkiksi nuoren maahanmuuttaja- tai pakolaistausta voi luoda erityisiä haasteita sosiaalisiin suhteisiin, sillä uuteen maahan muutettaessa on luotava ystävyys-suhteet uudelleen ja sopeuduttava uudenlaiseen koulujärjestelmään (Vieno, Santinello, & Lenzi, 2009). Myös nuoren elämässä mahdollisesti tapahtuneet traumaattiset kokemukset, kuten väkivalta, onnettomuudet tai pitkään jatkuva tarpeiden laiminlyönti, voivat asettaa sekä nuoren psyykkisen hyvinvoinnin että sosiaaliset suhteet erityiselle koetukselle.

Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut yläkouluikäisten kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten traumaattisiin kokemuksiin liittyvästä oireilusta sekä nuoren suhteesta perheeseen, ystäviin ja kouluun. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten nuorten traumaoireilu on yhteydessä heidän sosiaalisiin suhteisiinsa, ja onko kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä eroja traumaoireilussa, sosiaalisissa suhteissa tai näiden välisessä yhteydessä. Suhdetta perheeseen ja ystäviin tarkastellaan koetun sosiaalisen tuen kautta (Dahlem, Zimet, & Walker, 1991) ja suhdetta kouluympäristöön kouluun kuulumisen tunteen kautta (Goodenow, 1993). Aloitan aiheen tarkastelun kuvailemalla nuorten toisinaan kohtaamia traumaattisia tapahtumia ja niiden aiheuttamia traumaoireita, jonka jälkeen siirryn tarkastelemaan nuoren sosiaalisia suhteita. Ensin kuitenkin esittelen potentiaalisesti traumatisoivan tapahtuman käsitteen ja traumaperäisen stressihäiriön määrittelymän yleisellä tasolla.

1.1. Traumaattinen tapahtuma ja traumaperäinen stressihäiriö

Järkyttävien tapahtumien kokeminen ei ole harvinaista, sillä tutkimusten mukaan jopa 50–80 prosenttia länsimaalaisista ihmisistä kohtaa elämänsä aikana jonkin potentiaalisesti traumatisoivan tapahtuman (Benjet ym., 2016; Darves-Bornoz ym., 2008), merkittävä osa jo lapsuuden tai nuoruuden aikana (Basedow, Kuitunen-Paul, Roessner, & Golub, 2020; Copeland, Keeler, Angold, & Costello, 2007). Potentiaalisesti traumatisoivaksi tapahtumaksi kutsutaan poikkeuksellisen uhkaavaa tilannetta, joka järkyttävyytensä vuoksi todennäköisesti aiheuttaisi suurta ahdistuneisuutta lähes kenelle tahansa. Kuitenkin potentiaalisesti traumatisoivat tapahtumat koetaan yksilöllisesti, eivätkä uhkaavat tilanteet ole kaikille yhtä traumatisoivia (Bonanno & Mancini, 2008).

Potentiaalisesti traumatisoivan tapahtuman järkyttävyys voi liittyä kuoleman, vakavan loukkaantumisen tai seksuaalisen väkivallan uhkaan (American Psychiatric Association, 2013). Yksilö altistuu potentiaalisesti traumatisoivan tapahtuman sisällölle suoraan silloin, kun tapahtuman uhkaavuus kohdistuu häneen itseensä. Altistuminen voi tapahtua myös epäsuorasti esimerkiksi silloin, jos ihminen joutuu todistamaan toiselle ihmiselle tapahtuvaa traumaattista tapahtumaa tai saa tiedon läheiselle ihmiselle tapahtuneesta traumaattisesta tapahtumasta (American Psychiatric Association, 2013). Potentiaalisesti traumatisoiva tapahtuma voi olla yksittäinen tilanne, kuten esimerkiksi liikenneonnettomuus, luonnonkatastrofi tai ryöstön uhriksi joutuminen, mutta se voi olla myös jatkuvaa ja toistuvaa, kuten pitkään jatkuva tarpeiden laiminlyönti tai sodan keskellä eläminen.

Potentiaalisesti traumatisoivan tapahtuman seuraukset vaihtelevat yksilöllisesti. Osa potentiaalisesti traumatisoivan tapahtuman kokeneista ihmisistä traumatisoituu ja kärsii traumaoireista, jotka pitkään jatkuvina ja voimakkaina voidaan diagnosoida traumaperäiseksi stressihäiriöksi eli PTSD:ksi (Posttraumatic Stress Disorder). PTSD on ahdistuneisuushäiriö, jossa oireilu ilmenee 1) *intruusiooireina*, eli traumaattiseen tapahtumaan liittyvinä, ahdistavina ja mieleen tunkeutuvina muistoina, ajatuksina tai painajaisina, 2) *välttelyoireina*, eli traumaattiseen tapahtumaan liittyvien asioiden ja tilanteiden välttämisenä, sekä 3) *kielteinä muutoksina viireystilassa, mielialassa ja tiedonkäsitelyssä*, jotka voivat pitää sisällään esimerkiksi uniongelmia, ärtyisyyttä, tunteiden latistumista tai ongelmia keskittymiskyvyssä ja muistissa (American Psychiatric Association, 2013).

PTSD:n kehittymistä voidaan selittää esimerkiksi Ehlersin ja Clarkin (2000) kognitiivisella mallilla, jonka mukaan PTSD syntyy ja pysyy yllä kognitiivisten prosessien vääristymisen vuoksi. Mallin mukaan traumaperäinen stressihäiriö saa alkunsa, kun traumaattisen tapahtuman kokenut prosessoii tapahtunutta tavalla, joka luo tunteen uhan jatkumisesta vielä traumaattisen tapahtuman jälkeenkin. Uhan tunne johtuu siitä, että traumaattisen tapahtuman kokeneen käsitykset traumasta ja sen seurauksista (kuten oireista ja muiden ihmisten reaktioista) ovat hyvin kielteisiä, eivätkä vastaa todellisuutta. Trauman ja sen seurausten vääristynyt käsittely voi luoda haitallisia uskomuksia itsestä,

muista ja maailmasta. Trauman kokenut voi esimerkiksi ajatella ansaitsevansa pahojen asioiden tapahtumisen, kokea ettei voi enää luottaa ihmisiin tai liioitella järkyttävien tapahtumien toteutumisen todennäköisyyttä. Uhan tunnetta yritetään usein hallita käyttäytymisellä, joka saattaa lyhyellä aikavälillä vähentää uhan tunnetta ja ahdistuneisuutta, mutta joka pitkällä aikavälillä ylläpitää oireita ja ehkäisee traumasta toipumista (Ehlers & Clark, 2000). Esimerkiksi väkivallan uhri voi yleistää uhan kokemuksen koskemaan kaikkia väkivallan tekijän oloisia ihmisiä kohtaan ja siten alkaa välttelemään tekijää muistuttavia ihmisiä. Tällöin uhri ei pääse huomaamaan, etteivät kaikki aikaisemman väkivallan tekijän oloiset ihmiset olekaan väkivaltaisia, ja näin uhan tunne pääsee jatkumaan.

1.1.1. Trauma nuoruusiässä

Kaikenikäiset ihmiset voivat kohdata elämässään traumaattisen tapahtuman ja siten altistua trauma-oireilun syntymiselle, mutta tutkimusten mukaan erityisesti nuorilla on muita ikäryhmiä suurempi riski kokea jokin potentiaalisesti traumatisoiva tapahtuma (Breslau ym., 1998; Nooner ym., 2012). Syyksi on arveltu esimerkiksi nuoruusiälle tyypillistä riskinottoa ja kokeilunhalua. Länsimaissa lasten ja nuorten kokemat traumaattiset tapahtumat liittyvät tyypillisesti väkivallan kokemiseen, seksuaaliseen hyväksikäyttöön, onnettomuuksiin ja loukkaantumisiin, tai läheisen ihmisen traumatisoitumiseen (Copeland, Keeler, Angold, & Costello, 2007; Lewis ym., 2019).

Lasten ja nuorten potentiaalisesti traumatisoivalle tapahtumalle altistumisen yleisyys vaihtelee eri tutkimuksissa. Esimerkiksi yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan yli kaksi kolmasosaa tutkittavista nuorista oli kokenut vähintään yhden potentiaalisesti traumatisoivan tapahtuman ennen 16 vuoden ikää (Copeland, Keeler, Angold, & Costello, 2007), kun taas eurooppalaisissa tutkimuksissa traumaattisen tapahtuman kokeneiden osuus on usein ollut alhaisempi (Perkonigg, Kessler, Storz, & Wittchen, 2000). Esimerkiksi Iso-Britannialaisessa tutkimuksessa hieman alle kolmasosa vastaajista oli altistunut potentiaalisesti traumatisoivalle tapahtumalle ennen 18 ikävuotta (Lewis ym., 2019). Suomalaisen lasten ja nuorten osalta ei ole tarkkaa tietoa siitä, kuinka yleistä mille tahansa traumatisoivalle tapahtumalle altistuminen on, mutta yksittäisten potentiaalisesti traumatisoivien tapahtumien osalta on tietoa. Esimerkiksi vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan 8. ja 9. luokkalaisista tytöistä 10 prosenttia ja pojista 4 prosenttia oli kokenut seksuaaliväkivaltaa viimeisen vuoden aikana (Ikonen & Helakorpi, 2019). Tytöistä 37 prosenttia ja pojista 19 prosenttia oli kokenut henkistä väkivaltaa vanhempiensa taholta viimeksi kuluneen vuoden aikana, kun taas fyysistä väkivaltaa vanhempien osalta oli viimeisimmän vuoden aikana kokenut 15 prosenttia tytöistä ja 9 prosenttia pojista.

Traumaattisten tapahtumien kokeminen voi vaikuttaa nuoren elämään ja hyvinvointiin kokonaisvaltaisesti. Traumaattisen tapahtuman kokeneilla nuorilla tiedetään olevan korkeampi riski erilaisille mielenterveyden ongelmille, kuten masennukselle ja ahdistukselle (Baddam, Olvera, Canapari,

Crowley, & Williamson, 2019; Hovens ym., 2010; Lewis ym., 2019). Myös käytöshäiriöt, väkivaltainen käyttäytyminen sekä päihdeongelmat ovat trauman kokeneilla nuorilla muita yleisempiä (Lewis ym., 2019; Schwartz & Proctor, 2000; Widom, 1989). Traumaattiselle tapahtumalle altistumisen on havaittu myös heikentävän tunteiden- ja stressinsäätelyprosessien toimintaa (Marusak, Martin, Etkin, & Thomason, 2014; Schumacher, Niemeyer, Engel, Cwik, & Knaevelsrud, 2018). Kuten aikuisilla, myös lapsilla ja nuorilla pitkään jatkuva traumakokemukseen liittyvä oireilu voidaan diagnosoida traumaperäiseksi stressihäiriöksi ja yli 6-vuotiailla PTSD:stä käytetään samoja diagnostisia kriteerejä kuin aikuisillakin (American Psychiatric Association, 2013). Alisicin ja kumppaneiden (2014) meta-analyysin mukaan 16 prosentille potentiaalisesti traumatisoivalle tapahtumalle altistuneista lapsista ja nuorista kehittyi traumaperäinen stressihäiriö, mikä on enemmän kuin vastaava osuus aikuisilla (Frans, Rimmo, Aberg, & Fredrikson, 2005; Koenen ym., 2017). Länsimaissa arviot PTSD:n yleisyydestä nuorilla koko väestössä vaihtelevat tutkimuksesta riippuen noin 1–8 prosentin välillä (Breslau, Wilcox, Storr, Lucia, & Anthony, 2004; Landolt, Schnyder, Maier, Schoenbucher, & Mohler-Kuo, 2013; McLaughlin, Koenen, & Hill, 2013; Merikangas ym., 2010), kun taas riskiryhmistä koostuvissa otoksissa osuus on ollut ymmärrettävästi korkeampi (Dierkhising ym., 2013).

1.1.2. Maahanmuuttajanuorten traumakokemukset ja traumaoireilu

Yhtenä tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella mahdollisia eroja maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisten nuorten kokemuksissa. Maahanmuuttajataustaisella tarkoitan nuorta, joka on syntynyt jossain muualla kuin Suomessa ja on muuttanut myöhemmin Suomeen, eli on nk. ensimmäisen polven maahanmuuttaja. Vastaavasti Suomessa syntyneistä nuorista käytän termiä kantasuomalainen. On kuitenkin hyvä huomioida, että tähän kantasuomalaisten ryhmään voi sisältyä myös toisen ja kolmannen polven maahanmuuttajia, eli nuoria, jotka ovat syntyneet Suomessa, mutta joiden vanhemmat tai isovanhemmat ovat muuttaneet muualta. Olen kuitenkin kiinnostunut nimenomaan eroista Suomessa ja muualla syntyneiden välillä, sillä haluan selvittää, miten toisessa maassa eläminen ja Suomeen muuttaminen vaikuttaa nuoren kokemukseen. Syitä nuoren maahanmuutolle voi olla monia, kuten vanhempien työn perässä muuttaminen, perheen yhdistäminen tai pakolaisuus. Pakolaiseksi kutsutaan henkilöä, jolle valtio on myöntänyt turvapaikan lähtömaassa tapahtuvan vainoamisen tai muun vaaran vuoksi (Maahanmuuttovirasto, 2021). Turvapaikanhakija puolestaan on henkilö, joka vastahakee suojelun tarpeeseen perustuvaa oleskelulupaa eli turvapaikkaa, mutta jolle pakolaisasemaa ei ole vielä myönnetty (Maahanmuuttovirasto, 2021).

Maahanmuuttajanuorilla voi olla hyvinkin erilaisia traumakokemuksia kuin koko ikänsä Suomessa asuneilla. Erityisesti pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat voineet kokea menneisyydessään järkyttäviä tapahtumia, sillä he ovat lähteneet alkuperäisestä kotimaastaan traumaattisten

olosuhteiden, kuten sodan tai vainoamisen vuoksi. Alkuperäisessä kotimaassa tapahtuneet traumaattiset tapahtumat eivät kuitenkaan ole ainoita maahanmuuttajanuorten traumaoireilun riskitekijöitä. Saranevan (2010) mukaan pakolaisten traumatisoitumiseen liittyvät ilmiöt voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: 1) *Pakolaisuuden massiiviset traumat* liittyvät mm. kidutukseen, vankeuteen ja sotaan. Esimerkiksi suomalaisen tutkimuksen mukaan 87 prosenttia 13–17 -vuotiaista turvapaikanhakijoista oli kohdannut jonkin järkyttävän tapahtuman ennen saapumistaan Suomeen (Castaneda ym., 2019). Kyseisen tutkimuksen mukaan yleisimpiä traumakokemuksia nuorilla turvapaikanhakijoilla olivat itselle tai toiselle ihmiselle vaaraa aiheuttaneet tapahtumat (45 %) ja rakkaan ihmisen kuolema (43 %). 2) *Siirtolaisuuden ja muukalaisuuden traumat* puolestaan tarkoittavat maahanmuuttoprosessiin liittyviä menetyskokemuksia ja sopeutumisvaikeuksia, joiden voidaan ajatella koskevan pakolaisten lisäksi myös muita maahanmuuttajia. Siirtolaisuuden ja muukalaisuuden traumoihin kuuluvat myös traumat, joita maahanmuuttaja voi kokea uudessa kotimaassaan esimerkiksi syrjinnästä johtuen. 3) *Trauman kumulatiivisella luonteella* tarkoitetaan trauman seurausten kasaantumista seuraaville sukupolville. Esimerkiksi suomalaisessa tutkimuksessa havaittiin maahanmuuttajaisien lapsilla olevan suurempi riski PTSD:lle kuin lapsilla, joilla oli kaksi suomalaista vanhempaa (Silwal ym., 2019).

Tutkimusten mukaan maahanmuuttajilla, erityisesti pakolaisilla, on kantaväestöä korkeampi riski traumaoireilulle (Bustamante, Cerqueira, Leclerc, & Brietzke, 2018; Giacco, Laxham, & Priebe, 2018). Esimerkiksi Reavellin ja Fazilin (2017) kirjallisuuskatsauksen mukaan useimmissa tutkimuksissa 40–60 prosentilla pakolaislapsista oireilu täytti PTSD:n kriteerit. Erityisesti pakolaisilla suuri osa oireilusta liittyy oletettavasti alkuperäisessä kotimaassa tapahtuneisiin traumoihin, mutta on myös havaittu, että uudessa kotimaassa sattuneet traumatapahtumat aiheuttavat enemmän traumaoireilua maahanmuuttajille kuin kantaväestölle (Drogendijk, van der Velden, Gersons, & Kleber, 2018). Syynä tälle voi olla maahanmuuttajien aiempien traumakokemusten aiheuttama haavoittuvuus sekä yleisesti heikompi asema yhteiskunnassa. Maahanmuuttajat myös hakeutuvat hoitoon kantaväestöä harvemmin ja joutuvat odottamaan sinne pääsyä kauemmin (Malin & Suvisaari, 2010). Maahanmuuttajat ovat siis monien syiden vuoksi riskissä traumaoireilulle verrattuna kantaväestöön.

Traumakokemukset ja -oireet voivat puolestaan häiritä nuoren kehitystä sekä sosiaalisia suhteita monin tavoin. Seuraavaksi siirrynkkin tarkastelemaan nuoren sosiaalisia suhteita, ensin yleisellä tasolla ja tämän jälkeen erityisesti maahanmuuttajanuorten näkökulmasta.

1.2. Sosiaaliset suhteet nuoruudessa

Nuoren elämän keskeisimmät sosiaaliset suhteet liittyvät tavallisesti perheeseen, ystäviin ja vertaisiin, sekä ihmisiin nuoren koulussa, kuten luokkatovereihin ja opettajiin. Tässä tutkimuksessa tarkastelen

nuoren sosiaalisia suhteita perheen ja ystävien taholta koetun sosiaalisen tuen sekä kouluun kuulumisen tunteen käsitteiden kautta.

1.2.1. Sosiaalinen tuki

Sosiaalisen tuen käsitettä on määritelty monin eri tavoin, eikä yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää ole löydetty. Williams, Barclay ja Schmied (2004) tarkastelivat käsiteanalyysin avulla sosiaalisen tuen käsitteen käyttöä kirjallisuudessa. Käsiteanalyysin mukaan sosiaalisesta tuesta on useimmiten käytetty Cobbin (1976) määritelmää, jonka mukaan sosiaalinen tuki on yksilön ympäristöstään vastaanottamaa informaatiota, joka saa yksilön tuntemaan olevansa rakastettu, arvostettu ja osa omaa yhteisöään. Toiseksi eniten käytetty määritelmä on Cohenin ja Symen (1985) määritelmä, joka kuvaa sosiaalista tukea muilta saatavana, yksilön hyvinvointiin vaikuttavana materiaalisena ja informatiivisena resurssina. Lasten ja nuorten osalta sosiaalista tukea on usein tarkasteltu Tardyn (1985) määritelmän mukaisesti, joka on edellä mainittuja määritelmiä moniulotteisempi (Ellonen, 2008). Tardyn mukaan sosiaalinen tuki voidaan jakaa sisällöltään emotionaaliseen, materiaaliseen, informatiiviseen ja arvioivaan tukeen: *emotionaalinen tuki* tarkoittaa esimerkiksi empatian ja välittämisen osoittamista; *materiaalinen tuki* erilaisten resurssien, kuten rahan tai ajan käyttämistä toisen hyödyksi; *informatiivinen tuki* neuvojen antamista ja auttamista; ja *arvioiva tuki* rakentavan palautteen antamista.

Tuen sisällön lisäksi Tardyn mukaan olennaista on myös määritellä tuen suunta, eli ketä tuetaan ja mikä on tuen lähde. Lapsilla ja nuorilla keskeisimpinä sosiaalisen tuen lähteinä voidaan nähdä perhe, ystävät ja opettajat, vaikkakin Goodwin-Smithin ja kumppaneiden (2017) tutkimuksessa nuoret itse kokivat sosiaalisen tuen liittyvän erityisesti vertaissuhteisiin. Kaikista ihanteellisinta kuitenkin on, jos nuorella on elämässään useita sosiaalisen tuen lähteitä, sillä tutkimusten mukaan näillä nuorilla on usein myös paremmat sosiaaliset taidot ja positiivisempi minäkäsitys sekä vähemmän yksinäisyyden kokemista verrattuna niihin nuoriin, joilla sosiaalisen tuen lähteitä on vain vähän (Mortimer & Call, 2001; Cavanaugh & Buehler, 2016; Rueger, Malecki, & Demaray, 2008).

Sosiaalisen tuen tutkimuksessa on olennaista määritellä myös näkökulma, josta käsin tukea mitataan (Norris & Kaniasty, 1996). *Tarjotun tuen* näkökulmasta mittaamalla keskitytään siihen, missä määrin tai millaista tukea yksilö todellisuudessa saa (Hupcey, 1998). Usein on kuitenkin helpompi mitata *koettua sosiaalista tukea*, jolloin keskitytään siihen, miten yksilö itse kokee saamansa tuen määrän ja laadun suhteessa omiin tarpeisiinsa. Objektiiivisesti mitattu tarjottu tuki ja kokemus saadusta tuesta eivät välttämättä vastaa toisiaan, sillä esimerkiksi masentunut voi kokea saamansa tuen vähäisemmäksi, kuin mitä se todellisuudessa on (Haber, Cohen, Lucas, & Baltes, 2007; Kaltiala-Heino, Rimpelä, Rantanen, & Laippala, 2001). Lisäksi kokemus tuen saatavuudesta saattaa olla jopa objektiivista määrää merkityksellisempää yksilön hyvinvoinnille (Evans, Steel, & DiLillo, 2013).

Tässä tutkimuksessa sosiaalisen tuen nähdään sisältävän luottamuksen, henkisen tuen, sekä halun auttaa ja kuunnella (Dahlem, Zimet, & Walker, 1991), joiden voidaan katsoa kuuluvan Tardyn (1985) jaottelun mukaisesti emotionaaliseen tukeen. Toisaalta auttaminen voi tarkoittaa myös informatiivista ja materiaalista tukea. Sosiaalisen tuen lähteinä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita nuoren perheestä ja ystävistä, ja tukea mitataan nuoren kokemuksen kautta, ei objektiivisena tuen määränä.

Suomalaisnuorten kokemasta sosiaalisesta tuesta on olemassa jonkin verran aiempaa tutkimustietoa. Vuonna 2018 13-vuotiaista tytöistä 66 prosenttia ja pojista 72 prosenttia koki saavansa tukea perheeltään, kun taas kavereilta tukea koki saavansa 71 prosenttia tytöistä ja 51 prosenttia pojista (Inchley ym., 2020). Harju-Luukkainen, Aunola ja Vettenranta (2018) tarkastelivat suomalaisnuorten kotoa ja koulusta saamaa sosiaalista tukea vuoden 2015 PISA-tutkimuksen aineiston avulla. He löysivät aineistosta viisi ryhmää, jotka erosivat toisistaan sosiaalisen tuen suhteen: Suurin löydetty ryhmä (39 %) olivat nuoret, jotka kokivat saavansa tukea kotoa, ja suhteensa opettajiin sekä muihin oppilaisiin ongelmattomiksi. Myös toiseksi suurin ryhmä (24 %) koki suhteet koulussa ongelmattomiksi, mutta he kokivat kotoa saatavan tuen huomattavan alhaiseksi. Lähes yhtä suuri oli kolmas ryhmä (23 %), joka koki kotoa saatavan tuen vähäiseksi, mutta lisäksi koki jonkin verran kiusaamista ja ulkopuolisuutta koulussa. Neljännen ryhmän nuoret (10 %) kokivat suhteet opettajiin huonoiksi, mutta saivat tukea kotoa sekä muilta oppilailta. Pienin ryhmä (5 %) koostui nuorista, jotka kokivat erityisen paljon kiusaamista ja saivat vain vähän tukea sekä kotoa että koulusta. Näiden tulosten valossa näyttää siis siltä, että suuri osa suomalaisista nuorista kokee saavansa tukea ainakin joltain taholta, mutta toisaalta moni myös kokee tuen vähäiseksi ainakin jonkin sosiaalisen tuen lähteen osalta. Pieni osa nuorista joutuu sinnittelemään vaikeassa tilanteessa, jossa sosiaalista tukea ei ole saatavilla sen paremmin kotoa kuin koulustakaan, ja sosiaalisissa suhteissa voi olla monenlaisia hankaluuksia.

1.2.2. Kouluun kuulumisen tunne

Yhteenkuuluvuuden ja hyväksynnän kokeminen omassa yhteisössä ovat yksilölle tärkeitä kokemuksia läpi elämän (Baumeister & Leary, 1995). Etenkin varhaisnuoruudessa nuoren alkaessa itsenäistyä vanhemmistaan tulee perheen ulkopuolisten yhteisöjen, erityisesti vertaisten, merkitys entistä tärkeämmäksi. Nuoret viettävät suuren osan ajastaan koulussa, joten sillä, miten nuori kokee olevansa osa omaa kouluyhteisöään, voidaan katsoa olevan erityisen suuri merkitys nuoren elämään.

Oppilaan suhdetta omaan kouluunsa on määritelty monella tapaa. Etenkin englanninkielisessä kirjallisuudessa aiheesta on esitetty monia erilaisia käsitteitä, kuten *school attachment*, *school engagement*, *school belonging* ja *school connection* (Allen & Bowles, 2013; Libbey, 2004). Käsitteet painottavat hieman eri asioita oppilaan ja koulun välisessä suhteessa: Esimerkiksi kouluun kiintymisen (*school attachment*) ja kouluyhteyden (*school connection*) käsitteet sisältävät monen määritelmän

mukaan yhteenkuuluvuuden ja positiivisten tunteiden kokemista koulua kohtaan, kun taas kouluun sitoutumisen käsite (*school engagement*) painottaa usein motivaatioon ja koulutyöskentelyyn liittyviä tekijöitä (Libbey, 2004). Kuitenkin täsmälleen samojenkin käsitteiden alle on mahtunut toisistaan eroavia määritelmiä, ja esimerkiksi kouluun sitoutumista on määritelty myös oppilaan koulua kohtaan kokemien positiivisten ja negatiivisten tunteiden kautta (Libbey, 2004).

Vaikka oppilaan ja koulun välistä suhdetta kuvaavien käsitteiden käyttö ei ole ollut kovinkaan yhtenäistä, käsitteiden väliltä voidaan kuitenkin löytää myös yhteisiä tekijöitä (Libbey, 2004). Usein oppilaan ja koulun välistä suhdetta kuvaaviin käsitteisiin sisältyy ajatuksia mm. akateemisesta sitoutumisesta, yhteenkuuluvuudesta, vaikutusmahdollisuuksista, turvallisuudesta sekä opettajan tarjoamasta tuesta (Libbey, 2004). Tässä tutkimuksessa käytän Goodenown (1993) mukaisesti käsitettä *kouluun kuulumisen tunne* (*psychological sense of school membership*) kuvaamaan nuoren koulussa kokemia hyväksynnän, arvostuksen ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia.

Kouluun kuulumisen tunne itsessään on tärkeä kokemus nuorelle, ja sen on havaittu olevan yhteydessä moniin myönteisiin tekijöihin nuoren elämässä, kuten esimerkiksi korkeampaan koulumotivaatioon sekä vähäisempään päihteiden käyttöön, parempaan mielenterveyteen ja akateemiseen suoriutumiseen (Bond ym., 2007; Gaete, Rojas-Barahona, Olivares, & Araya, 2016; Goodenow, 1993). Sen on havaittu suojaavan nuoria myös itsetuhoisuudelta (Langille, Asbridge, Cragg, & Rasic, 2015). Sen sijaan oppilaat, jotka kokevat vain vähän kouluun kuulumisen tunnetta, kokevat todennäköisemmin esimerkiksi masennusta ja ahdistusta (Shochet, Dadds, Ham, & Montague, 2006). Allenin, Kernin, Vella-Brodrickin, Hattien ja Watersin (2016) meta-analyysin mukaan kouluun kuulumisen tunnetta selittivät eniten opettajalta saatava tuki sekä oppilaan yksilölliset ominaisuudet, kuten tunnollisuus ja taipumus kokea myönteisiä tunteita. Lisäksi kouluun kuulumisen tunnetta voivat selittää kouluun liittyvät tekijät, kuten kouluympäristön turvallisuus, sekä vanhempien ominaisuudet, kuten heidän kiinnostuksensa osallistua kouluun liittyviin aktiviteetteihin ja odotukset lapsen koulun käyntiä kohtaan (Vaz ym., 2015). OECD-maissa suurin osa oppilaista kokee kuuluvuutta kouluunsa ja suomalaisoppilaiden tulokset vastaavat OECD-maiden keskiarvoa (OECD, 2019). Esimerkiksi vuoden 2018 PISA-tutkimuksessa 75 prosenttia suomalaisoppilaista koki kuuluvuutta kouluunsa.

1.2.3. Maahanmuuttajanuorten sosiaaliset suhteet

Maahanmuuttajanuorten kokemukset sosiaalisista suhteista, kuten sosiaalisesta tuesta ja kouluun kuulumisesta, voivat olla varsin erilaisia kuin kantaväestöön kuuluvilla nuorilla. Maahanmuuttajanuoren on täytynyt jättää aiemmin muodostetut suhteet entiseen kotimaahansa ja aloittaa uusien suhteiden luominen alusta uudessa kotimaassa, jossa kulttuuri ja käytännöt voivat olla hyvinkin erilaisia. Maahanmuuttajien sosiaalisia suhteita uudessa maassa voidaan tarkastella esimerkiksi akkulturaation

käsitteen avulla. *Akkulturaatiolla* viitataan ilmiöön, jossa eri kulttuurien edustajien välinen pitkäkestoinen kanssakäyminen johtaa kulttuurisiin muutoksiin molemmissa ryhmissä (Redfield, Linton, & Herskovits, 1936), mutta käytännössä muutokset kuitenkin painottuvat vähemmistöryhmään (Berry, 2001). Alun perin akkulturaatiota pidettiin ryhmätason ilmiönä, mutta sittemmin sitä on tarkasteltu myös yksilötasolla (Berry, 1992).

Berryn (1997) akkulturaatioteorian mukaan yksilön täytyy vieraaseen kulttuuriin muuttaessaan ottaa kantaa kahteen kysymykseen: 1) missä määrin ylläpitää omaa kulttuuriaan, sekä 2) missä määrin muodostaa suhteita uuteen kulttuuriin. Vastaukset näihin kysymyksiin muodostavat neljä erilaista akkulturaatiostrategiaa: *Assimilaatiostrategiassa* yksilö luopuu omasta alkuperäisestä kulttuuri-identiteetistään ja haluaa muodostaa suhteita uuteen kulttuuriin. *Separaatiostrategian* valinnut sen sijaan ylläpitää omaa kulttuuriaan, mutta välttää kanssakäymistä uuden kulttuurin kanssa. *Integraatiostrategiassa* yksilö pitää tärkeänä sekä oman kulttuurin ylläpitämistä että vuorovaikutusta uuden kulttuurin kanssa. *Marginalisaatiossa* yksilö vieraantuu sekä omasta että uuden maan kulttuurista.

Sekä yksilön että yhteisön hyvinvoinnin kannalta suotuisimpana strategiana pidetään integraatiostrategian toteuttamista. Esimerkiksi Berryn ja kumppaneiden (2006) tutkimuksessa suhteiden ylläpitäminen molempien kulttuurien kanssa edisti nuoren sopeutumista, kun taas suuntautuminen vain toiseen kulttuuriin tai selkeään akkulturaatiostrategian puuttuminen heikensivät sitä. Valitun akkulturaatiostrategian vaikutus sopeutumiseen voi kuitenkin olla riippuvaista yksilön kokemasta sosiaalisesta tuesta (Ng, Wang, & Chan, 2017). Esimerkiksi Ngin ja kumppaneiden (2017) tutkimuksessa sosiaalinen tuki ystäviltä vahvisti integraatiostrategian suotuisaa vaikutusta sopeutumiseen ja toisaalta lievitti marginalisaatiostrategian haitallista vaikutusta. Sosiaalinen tuki perheeltä ja omaan etniseen kulttuuriin kuuluvilta ystäviltä voikin auttaa oman kulttuurin ja kielen ylläpitämistä, kun taas tuki kantaväestöön kuuluvilta ystäviltä voi edistää uuden kotimaan kulttuurin omaksumista.

Myös koululla voi olla suuri merkitys maahanmuuttajanuoren akkulturaatioprosessille (Nieri, 2012). Koulu on maahanmuuttajalle erityisen otollinen paikka kokea yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteita, sillä siellä nuori tapaa säännöllisesti muita ihmisiä. Kuuluvuuden tunteiden kokeminen koulussa voikin suojata nuorta maahanmuuttajataustaan liittyviltä haasteilta (Georgiades, Boyle, & Fife, 2012). Esimerkiksi Kia-Keatingin ja Ellisin (2007) tutkimuksessa Somaliasta Yhdysvaltoihin pakolaisina muuttaneilla nuorilla korkeampi kouluun kuulumisen tunne oli yhteydessä alhaisempaan masennusoireiluun ja korkeampaan minäpystyvyyden tunteeseen. Kouluun kuulumisen tunteen on myös havaittu selittävän maahanmuuttajanuorten kulttuuriin sopeutumisen ja vähäisempien mielenterveyden ongelmien välistä yhteyttä (Dinh, McCabe, Tein, & Kim-Prieto 2020).

Aiemmissä tutkimuksissa maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestöön kuuluvien nuorten sosiaalisiin suhteisiin liittyvissä kokemuksissa on havaittu joitain eroja. Erityisesti ystävien tuen osalta

näyttäisi siltä, että maahanmuuttajanuoret kokevat saavansa vähemmän tukea ystäviltä kuin kantaväestöön kuuluvat nuoret (Howard & Hodes, 2000; Oppedal & Røysamb, 2004; Vieno, Santinello, & Lenzi, 2009). Perheen tuen osalta tulokset ovat vaihtelevampia, mutta suurin osa löytämästäni tutkimuksesta viittaa siihen, että maahanmuuttajataustaiset kokevat myös perheen tuen alhaisemmaksi kuin kantaväestöön kuuluvat nuoret (Howard & Hodes, 2000; Liebkind, Jasinskaja-Lahti, & Solheim, 2004; Oppedal & Røysamb, 2004). Lisäksi tutkimusten mukaan maahanmuuttajanuoret kokevat myös vähemmän kouluun kuulumisen tunnetta kuin kantaväestöön kuuluvat oppilaat (Chiu, Chow, McBride, & Mol, 2016; Ham, Yang & Cha, 2017).

Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan nuoren kokemien potentiaalisesti traumatisoivien tapahtumien ja erityisesti niitä seuraavien traumaoireiden yhteyttä nuoren sosiaalisiin suhteisiin. Tarkastelen aihetta jälleen ensin yleisesti ja tämän jälkeen erityisesti maahanmuuttajanuoriin keskittyen.

1.3. Traumaoireilun yhteys nuoren sosiaalisiin suhteisiin

Mielenterveyden ja sosiaalisen ympäristön välistä yhteyttä voidaan tarkastella kahden teoreettisen näkökulman kautta. Perinteisesti yhteyttä on selitetty *sosiaalisen kausaation* (*social causation*) näkökulmasta, jonka mukaan yksilön sosiaalinen ympäristö vaikuttaa tämän mielenterveyteen (Dohrenwend, 2000; Guay, Billette, & Marchand, 2006; Kaniasty & Norris, 2008). Näkökulman mukaan hyvät sosiaaliset suhteet vaikuttavat mielenterveyteen edistämällä yksilön hyvinvointia ja suojaamalla yksilöä mielenterveyden häiriöiltä, kun taas heikkojen sosiaalisten suhteiden ajatellaan lisäävän mielenterveyden ongelmia. Näin ollen sosiaalisen kausaation näkökulman mukaan koettu sosiaalinen tuki sekä kouluun kuulumisen tunne vähentäisivät PTSD -oireilua joko suojaamalla nuorta traumatapahtuman kielteisiltä vaikutuksilta tai edistämällä suoraan nuoren hyvinvointia. Sosiaalisen kausaation näkökulma onkin saanut jonkin verran tukea pitkittäistutkimuksista, joiden avulla yhteyden suuntaa pystytään tutkimaan. Esimerkiksi Chengin, Liangin, Zhoun, Elin ja Liun (2019) tutkimuksessa erityisesti isältä saatu sosiaalinen tuki suojaasi lapsia ja nuoria PTSD -oireilta maanjäristyksen jälkeen.

Toinen tapa selittää mielenterveyden ja sosiaalisten suhteiden välistä yhteyttä on *sosiaalisen valinnan* (*social selection*) näkökulma, jonka mukaan yksilön mielenterveyden tason ajatellaan vaikuttavan yksilön sosiaaliseen ympäristöön (Dohrenwend, 2000; Kaniasty & Norris, 2008). Näkökulman mukaan hyvinvoivat yksilöt päätyvät hyvinvoiviin sosiaalisiin suhteisiin, kun taas mielenterveyden ongelmien ajatellaan heikentävän sosiaalisia suhteita. Tämän näkökulman mukaan tarkasteltuna traumaoireilu siis heikentäisi nuoren sosiaalisen tuen ja yhteenkuuluvuuden kokemista. Sosiaalisen valinnan näkökulmaa traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden kontekstissa tukee useampi pitkittäistutkimus, joista ainakin yksi on kohdistunut lapsiin ja nuoriin. Lai, Osborne, Piscitello, Self-Brown

ja Kelley (2018) tutkivat hurrikaani Katriinan jälkeisen traumaoireilun ja sosiaalisen tuen välistä yhteyttä 8–16 -vuotiailla lapsilla ja nuorilla. Tutkimuksen tulokset tukivat sosiaalisen valinnan näkökulmaa, sillä traumaoireilu ennusti myöhempää koetun sosiaalisen tuen heikkenemistä erityisesti vanhempien ja vertaisten, mutta myös opettajan taholta. Aikuisilla tutkimusta aiheesta löytyy enemmänkin. Esimerkiksi Kingin, Taftin, Kingin, Hammondin ja Stonen (2006) pitkittäistutkimuksessa sotaveteraanien PTSD -oireet ennustivat myöhempää kielteistä kokemusta sosiaalisesta tuesta. Myös Nickersonin ja kumppaneiden (2016) pitkittäistutkimuksessa vakavammat PTSD -oireet ennustivat alhaisemmaksi koettua sosiaalista tukea traumatapahtuman jälkeen, kun taas kokemus sosiaalisesta tuesta ei ennustanut myöhempää PTSD -oireiden vakavuutta.

Empiirinen tutkimus on siis tukenut sekä sosiaalisen kausaation että sosiaalisen valinnan näkökulmaa, eivätkä näkökulmat sulje toisiaan pois. Joidenkin tutkimusten mukaan näyttääkin siltä, että PTSD -oireet ja sosiaalinen tuki ovat yhteydessä toisiinsa eri tavoin riippuen siitä, kuinka kauan traumatapahtumasta on kulunut aikaa. Esimerkiksi van der Veldenin, Oudejansin, Dasin, Bosmansin ja Maerckerin (2019) tutkimuksessa PTSD -oireet vaikuttivat heikentävästi koettuun sosiaaliseen tukeen sekä lyhyellä että pidemmällä aikavälillä, kun taas sosiaalisen tuen lieventävä vaikutus oireiluun näkyi vain lyhyellä aikavälillä. Myös Kaniasty ja Norris (2008) havaitsivat, että traumatapahtuman jälkeen aikaisessa vaiheessa sosiaalinen tuki vähensi oireita, mutta 1,5 vuotta traumatapahtuman jälkeen korkeat traumaoireet johtivat heikompana koettuun sosiaaliseen tukeen. Tässä tutkimuksessa nuorten PTSD -oireilun aiheuttaman traumakokemuksen ajankohdasta ei tiedetä, vaan tällaiset tapahtumat ovat voineet sattua milloin tahansa nuoren elämän aikana, oletettavasti osalla jo vuosia ennen tutkimuksen tekemistä. Erityisesti tutkimusaineiston pakolaisnuorilla traumakokemukset ovat todennäköisesti tapahtuneet jo vanhassa kotimaassa tai pakomatkan aikana, kun taas sosiaalisia suhteita tarkastellaan uudessa kotimaassa. Niinpä edellä esitelyihin näkökulmiin ja tutkimuksiin nojaten tarkastelen tässä tutkimuksessa sitä, miten traumaoireet voivat selittää nuoren kokemuksia sosiaalisista suhteista, joskaan yhteyden suunnasta ei voida tutkimuksen poikkileikkausasetelmalla varmistua.

Yhteyksiä nuoren traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välillä on raportoitu myös aiemmissa poikkileikkaustutkimuksissa. Xun ja Yuanin (2014) tutkimuksessa nuoren matalampi PTSD-oireilu oli yhteydessä korkeampaan koettuun sosiaaliseen tukeen perheen, ystävien sekä seurustelukumppanin taholta. Crosby ja kumppaneiden (2017) tutkimuksessa väkivallan uhreiksi joutuneiden 13–19 -vuotiaiden tyttöjen korkeampi traumaoireilu oli yhteydessä alhaisempaan vertaisten taholta koettuun sosiaaliseen tukeen, kuten myös alhaisempaan kouluun kuulumisen tunteeseen. Shalkan ja Lealin (2020) tutkimuksessa PTSD -diagnoosin saaneet opiskelijat kokivat muita vähemmän yhteenkuuluvuutta koulussa. Sen sijaan Yablonin (2019) tutkimuksessa kouluun kuulumisen tunne oli yhteydessä korkeampaan PTSD -oireiluun israelilaisilla terroriteoille altistuneilla nuorilla.

1.3.1. Maahanmuuttajataustan merkitys traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden väliselle yhteydelle

Yhtenä tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, onko maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisten nuorten välillä eroa siinä, miten traumaoireilu on yhteydessä sosiaalisiin suhteisiin. Maahanmuuttajat, etenkin pakolaiset, ovat kantaväestöä suuremmassa riskissä traumaoireilun esiintymiselle, joten oireilun yhteyksiä maahanmuuttajan elämään on tärkeää selvittää (Castaneda ym., 2019; Reavell & Fazil, 2017). Erityisesti pakolaisten usein sotaan ja vainoon liittyvät traumakokemukset poikkeavat laadultaan suomalaisnuorten tyypillisistä traumoista, joten niiden aiheuttama oireilukin voi vaikuttaa nuoren elämään eri tavalla. Esimerkiksi sotatrauma voi rikkoa nuoren luottamuksen muihin ihmisiin hyvin kokonaisvaltaisella tavalla (Betancourt ym., 2012), millä saattaa olla merkittävä vaikutus nuoren myöhempään sosiaalisiin suhteisiin. Lisäksi maahanmuuttajan sosiaalinen ympäristö on erilainen kuin kantaväestöllä: suhteiden luominen uudessa maassa on pitänyt aloittaa alusta, kun taas kantaväestöllä oman kotimaan sosiaalinen verkosto on rakentunut pikkuhiljaa lapsesta asti. Uusien ystävyysuhteiden luominen voi olla maahanmuuttajalle hankalaa yhteisen äidinkielen ja kulttuuritaustan puuttumisen sekä mahdollisten ennakkoluulojen vuoksi. Maahanmuuttajan suhteet perheeseen ja sukuun voivat myös olla hyvin erilaisia riippuen siitä, ovatko he muuttaneet nuoren mukana, vai jääneet alkuperäiseen kotimaahan. Koska sekä koetut traumatapahtumat että sosiaalinen ympäristö eroavat maahanmuuttajataustaisilla ja kantaväestöön kuuluvilla nuorilla, on mahdollista, että myös traumaoireilun vaikutukset sosiaalisiin suhteisiin poikkeavat näissä ryhmissä.

Maahanmuuttajanuorten traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välisestä yhteydestä tiedetään vasta vähän, ja olemassa olevat tutkimustulokset ovat keskenään ristiriitaisia. Joidenkin tutkimusten mukaan sosiaalisen tuen kokeminen alentaa riskiä maahanmuuttajan PTSD -oireilulle (Berthold, 2000; Perreira & Ornelas, 2018) mikä on yhdenmukainen tulos joidenkin kantaväestöihin keskittyneiden tutkimusten kanssa (Crosby ym., 2017; Xu & Yuan, 2014). Kuitenkaan kaikissa maahanmuuttajataustaisiin nuoriin keskittyneissä tutkimuksissa vastaavaa yhteyttä ei ole löytynyt (Elklit, Østergård, Lasgaard, & Palic, 2012; Kia-Keating & Ellis, 2007). En myöskään onnistunut löytämään aiempaa tutkimusta, jossa vertailtaisiin maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestöön kuuluvien nuorten traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välistä yhteyttä. Eräässä tutkimuksessa kuitenkin vertailtiin samalle onnettomuudelle altistuneiden kantaväestöön kuuluvien ja maahanmuuttajataustaisten aikuisten PTSD -oireilua ja kokemusta sosiaalisen tuen saamisesta (Drogendijk, van der Velden, Gersons, & Kleber, 2018). Tutkimuksessa onnettomuudelle altistuneet PTSD-oireista kärsivät maahanmuuttajat ja kantaväestön edustajat kokivat sosiaalisen tuen yhtä puutteelliseksi, erityisesti emotionaalisen tuen osalta.

1.4. Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten yläkouluikäisten nuorten traumaoireilu on yhteydessä heidän sosiaalisiin suhteisiinsa (kokemukseen perheeltä ja ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta sekä kouluun kuulumisen tunteeseen). Lisäksi tarkastelen, onko kantasuomalaisen ja maahanmuuttajataustaisten nuorten traumaoireilussa, sosiaalisissa suhteissa, tai näiden välisissä yhteyksissä eroa.

Tutkimuskysymykset ja hypoteesit:

1. Eroavatko yläkouluikäiset kantasuomalaiset ja maahanmuuttajataustaiset nuoret a) traumaoireiden määrässä, b) kokemuksessa perheeltä tai ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta tai c) kouluun kuulumisen tunteessa? Aikaisemman tutkimuskirjallisuuden (Bustamante, Cerqueira, Leclerc, & Brietzke, 2018; Chiu, Chow, McBride, & Mol 2016; Liebkind, Jasinskaja-Lahti, & Solheim, 2004; Oppedal & Røysamb, 2004) perusteella oletan, että verrattuna kantasuomalaisiin nuoriin, maahanmuuttajataustaiset nuoret kokevat a) enemmän traumaoireita ja b) vähemmän sosiaalista tukea perheen ja ystävien taholta, sekä c) vähemmän kouluun kuulumisen tunnetta.

2. Millä tavalla traumaoireet ovat yhteydessä nuoren sosiaalisiin suhteisiin, eli a) kokemukseen perheeltä ja ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta, sekä b) kouluun kuulumisen tunteeseen? Teoreettisen sosiaalisen valinnan näkökulman mukaisesti ja aiempaan emiiriseen tutkimukseen pohjautuen oletan traumaoireilun olevan riskitekijä nuoren sosiaalisille suhteille, vaikuttaen kielteisesti sekä kokemukseen perheeltä ja ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta että kouluun kuulumisen tunteeseen (Lai, Osborne, Piscitello, Self-Brown, & Kelley, 2018; King, Taft, King, Hammond, & Stone 2006; Crosby ym, 2017; Shalka & Leal, 2020).

3. Muuntaako nuoren tausta (kantasuomalainen vs. maahanmuuttaja) traumaoireiden ja a) perheeltä tai ystäviltä koetun sosiaalisen tuen tai b) kouluun kuulumisen tunteen välistä yhteyttä? Aikaisemman tutkimuksen puuttumisen vuoksi en aseta kysymystä koskevaa hypoteesia.

2. MENETELMÄT

2.1. Tutkittavat ja tutkimuksen kulku

Tutkimuksessa käytetty aineisto on osa Tampereen yliopiston Maahanmuuttajanuorten Psykososiaalinen Tukeminen Koulussa – interventio- ja tutkimushanketta, joka kuuluu kuuden Euroopan maan Refugees Well School (RWS): Psychosocial Support for Adolescent Refugees and Migrants in School -projektiin. Interventio- ja tutkimushankkeen tarkoituksena on edistää maahanmuuttajanuorten hyvinvointia kouluissa erilaisten psykososiaalisten interventioiden kautta.

Tutkimukseen etsittiin vapaaehtoisia yläkouluja ensisijaisesti ilmoituksella Opettaja-lehdessä sekä eri puolilla Suomea sijaitsevien koulujen sähköpostilistojen kautta. Tutkimukseen osallistuakseen kouluilla tuli olla itsearvioitu tarve maahanmuuttajaoppilaisiin liittyville interventioille; toisaalta koulujen tuli olla valmiita toimimaan myös osana kontrolliryhmää, joka ei heti saisi interventiota. Lisäksi koulujen oppilaista merkittävän osan tuli olla maahanmuuttajataustaisia. Lehti-ilmoituksen ja koulujen sähköpostilistojen lisäksi tutkijat ottivat yhteyttä puhelimitse vastaanottokeskusten lähellä ja pääkaupunkiseudulla oleviin kouluihin. Kaikkiaan tutkimukseen osallistui 16 vapaaehtoista koulua.

Tutkimuksessa kerättiin kyselytutkimusaineistoa kolmessa aikapisteessä: ennen interventioiden toteuttamista syksyllä 2019 (T1), heti interventioiden jälkeen keväällä 2020 (T2), sekä noin 6 kuukautta interventioiden päättymisen jälkeen syksyllä 2020 (T3). Aineisto kerättiin sähköisenä kyselylomakkeena oppitunnin aikana. Oppitunnille osallistuva tutkija kertoi oppilaille tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta ennen lomakkeen täyttämistä. Osallistuvat oppilaat myös allekirjoittivat suostumuslomakkeen. Eettinen lupa tutkimukselle saatiin Tampereen yliopiston ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta.

Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin ainoastaan ensimmäisessä (T1) aikapisteessä kerättyä aineistoa ($N = 1981$). Taulukossa 1 on esitelty koko vastaajajoukon keskeiset taustatiedot. Vastaajat olivat iältään 13–17 -vuotiaita ($ka = 13.93$; $kh = 0.87$). Heistä valtaosa asui yhdessä vanhempiensa ja sisarustensa kanssa. Noin joka kymmenes ilmoitti syntyneensä muualla kuin Suomessa. Taulukossa 2 on esitetty maahanmuuttajataustaisten vastaajien keskeiset taustatiedot. Maahanmuuttajataustaiset nuoret olivat kotoisin yhteensä 41 eri maasta ja heidän yleisimmät syntymämaansa olivat Irak, Syyria ja Venäjä. Yli kolmasosa maahanmuuttajataustaisista nuorista ei tiennyt syytä maahanmuuttolleen. Yleisin tiedetty syy maahanmuutolle oli sodan tai muun vaaran pakeneminen, toiseksi yleisin vanhempien työ ja kolmanneksi yleisin perheen yhdistäminen. Maahanmuuttajista noin joka kymmenes asui yksin. Keskimäärin maahanmuuttajataustaiset nuoret olivat asuneet Suomessa noin kuusi vuotta, mutta vaihtelu oli suurta, sillä aika Suomessa vaihteli alle vuodesta 16 vuoteen ($ka = 6.4$; $kh = 4.1$).

TAULUKKO 1. Vastajien taustatiedot ($N = 1981$).

	<i>n</i>	%
Sukupuoli ($n = 1964$)		
Tyttö	969	49.3
Poika	963	49.0
Muu	31	1.6
Ikä vuosina ($n = 1810$)		
13	662	36.6
14	671	37.1
15	421	23.3
16	45	2.5
17	11	0.6
Asumistilanne ($n = 1968$)		
Vanhempien ja sisarusten kanssa	1506	76.5
Vain vanhempien kanssa	329	16.6
Vain sisarusten kanssa	3	0.2
Muiden sukulaisten kanssa	12	0.6
Yksin	118	6.0
Tausta ($n = 1981$)		
Suomessa syntynyt	1769	89.3
Muually syntynyt	212	10.7

TAULUKKO 2. Maahanmuuttajataustaisten vastajien taustatiedot ($n = 212$).

	<i>n</i>	%
Syntymämaa ($n = 211$)		
Irak	29	13.7
Syyria	22	10.4
Venäjä	19	9.0
Somalia	15	7.1
Viro	14	6.6
Thaimaa	11	5.2
Afganistan	10	4.7
Kongo	10	4.7
Muut	81	38.3
Syy maahanmuutolle ($n = 194$)		
Sodan tai muun vaaran pakeneminen	58	29.9
Perheen yhdistäminen	20	10.3
Vanhempien työ	47	24.2
Ei tiedossa	69	35.6
Suomessa asuttu aika vuosina ($n = 207$)		
0–3	69	33.3
4–7	53	25.6
8–11	58	20.0
12–16	27	13.0

2.2. Menetelmät ja muuttujat

Traumaoireilu. Nuoret arvioivat traumaoireiluaan Children's Revised Impact of Events Scale (CRIES-8) -kyselyllä, joka on 8–18 -vuotiaille lapsille ja nuorille tarkoitettu PTSD -oireiden seulontamenetelmä (Perrin, Meiser-Stedman, & Smith, 2005). Kysely sisältää yhteensä kahdeksan kysymystä, joista neljä mittaa intruusio-oireita (esim. ”Ajatteletko tapahtumaa, vaikka sinulla ei ole tarkoitus niin tehdä?”) ja neljä välttelyoireita (esim. ”Yritätkö olla ajattelematta tapahtumaa?”). Tutkimuksessa kysymyksiin vastattiin neliportaisella asteikolla (Ei ollenkaan – Joskus – Usein – Aina) sen mukaan, kuinka usein vastaaja koki kysymyksen pitäneen paikkansa viimeisen viikon aikana. Vastaukset pisteytettiin (Ei ollenkaan = 0, Joskus = 1, Usein = 3, Aina = 5), ja niistä muodostettiin traumaoireilua kuvaava keskiarvosummamuuttuja ($\alpha = .88$). Keskiarvosummamuuttujan muodostamiseen otettiin mukaan ne vastaajat, jotka olivat vastanneet vähintään kuuteen kysymykseen kahdeksasta. Lisäksi muodostettiin summamuuttuja, joka mittasi kyselyn kokonaispistemäärää, ja johon otettiin mukaan vain ne vastaajat, jotka olivat vastanneet kaikkiin traumaoirekyselyn kysymyksiin. Kyseisellä summamuuttujalla voitiin siten tarkastella oirehdinnan kliinistä merkitsevyyttä aineistossa. Kyselyn katkaisupistemäärä on 17 pistettä, jolloin 17 pistettä tai enemmän saaneilla on kohonnut riski PTSD:n diagnostiset kriteerit täyttävälle häiriötasoiselle oireilulle (Perrin ym., 2005). Kyseilyä on käytetty onnistuneesti monissa eri kulttuureissa, ja sillä on todettu olevan hyvä rakennevaliditeetti sekä vakaa faktorirakenne (Perrin ym., 2005). CRIES-8 -kysely ei sisällä vireystilan muutoksiin liittyviä kysymyksiä kuten CRIES-13 -kysely, mutta Perrinin ja kumppaneiden (2005) mukaan molemmat kyselyt ovat yhtä tehokkaita PTSD:n tunnistamisessa.

Koettu sosiaalinen tuki. Nuoret arvioivat kokemustaan saamastaan sosiaalisesta tuesta Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS) -kyselyn avulla (Dahlem, Zimet, & Walker, 1991). Alkuperäinen kysely mittaa nuoren kokemusta sosiaalisesta tuesta perheeltä, ystäviltä ja seurustelukumppanilta. Tässä tutkimuksessa käytettiin perheeseen ja ystäviin liittyviä alaskaaloja, jolloin väittämiä oli yhteensä kahdeksan. Neljä väittämistä liittyi perheeseen (esim. ”Perheeni pyrkii auttamaan minua”) ja neljä ystäviin (esim. ”Voin luottaa ystäviini kun asiat menevät pieleen”). Vastaajat ottivat kantaa väittämien paikkansa pitävyyteen neliportaisella asteikolla (Ei ollenkaan – Paljon). Vastaukset pisteytettiin yhdestä neljään (Ei ollenkaan = 1, Paljon = 4). Väittämistä muodostettiin keskiarvosummamuuttujat kuvaamaan erikseen nuoren kokemusta perheeltä ($\alpha = .89$) sekä ystäviltä ($\alpha = .91$) saamastaan sosiaalisesta tuesta. Keskiarvosummamuuttujissa otettiin huomioon ne vastaajat, jotka olivat vastanneet vähintään kolmeen väittämään neljästä. Kyselyllä on todettu olevan hyvä sisäinen reliabiliteetti ja toimiva faktorirakenne (Dahlem ym., 1991). Kysely on todettu validiksi ja

luotettavaksi useissa eri kulttuureissa (Ramaswamy, Aroian, & Templin, 2009; Rizwan & Aftab, 2009; Tonsing, Zimet, & Tse, 2012).

Kouluun kuulumisen tunne. Nuoret arvioivat tunnettaan kouluun kuulumisesta Psychological Sense of School Membership (PSSM) -kyselyllä (Goodenow, 1993). Alkuperäinen kysely sisältää 18 väittämää, jotka mittaavat nuoren kokemusta mm. hyväksynnästä, arvostuksesta ja yhteenkuuluvuudesta kouluympäristössä. Tässä tutkimuksessa käytettiin kyselyn lyhennettyä versiota, jossa vastaajat ottivat kantaa yhdeksään väittämään (esim. ”Tunnen olevani osa kouluani”) viisiportaisella asteikolla (Ei päde ollenkaan – Pätee hieman – Pätee suurin piirtein – Pätee hyvin – Pätee todella hyvin). Väittämistä neljä oli kielteisessä muodossa (esim. ”Joskus minusta tuntuu, etten kuulu tänne”). Kielteiset väittämät käännettiin ja vastaukset pisteytettiin yhdestä viiteen (Ei päde ollenkaan = 1, Pätee hieman = 2, Pätee suurin piirtein = 3, Pätee hyvin = 4, Pätee todella hyvin = 5). Väittämistä muodostettiin yksi kouluun kuulumisen tunnetta kuvaava keskiarvosummamuuttuja ($\alpha = .76$), jossa otettiin huomioon ne vastaajat, jotka olivat vastanneet vähintään seitsemään väittämään yhdeksästä. Kyselyllä on todettu olevan hyvä sisäinen reliabiliteetti sekä hyvä rakennevaliditeetti (Goodenow, 1993) ja sitä on käytetty onnistuneesti eri kulttuureissa (Gaete, Montero-Marin, Rojas-Barahona, Olivares, & Araya, 2016; Teo, Cheung, & Kam, 2016).

2.3. Aineiston analysointi

Tutkimuksen tilastolliset analyysit toteutettiin IBM SPSS Statistics 26 -ohjelmalla. Aluksi tarkasteltiin aineiston puuttuvia havaintoja. Keskiarvosummamuuttujien muodostamisessa jätettiin pois ne vastaajat, jotka olivat jättäneet vastaamatta enemmän kuin yhteen tai kahteen kysymykseen mittarista riippuen. Tällaisten vastaajien määrä vaihteli mittarista riippuen 65–96 vastaajan välillä. Summamuuuttujaan, joka mittasi traumaoirekyselyn kokonaispistemäärää, otettiin mukaan vain ne vastaajat, jotka olivat vastanneet kyselyn jokaiseen kohtaan. Näin ollen summamuuttujasta jäi pois 104 vastaajan vastaukset. Ikänsä oli jättänyt ilmoittamatta 171 vastaajaa, ja puuttuvat havainnot korvattiin muuttujan keskiarvolla. Sukupuolimuuttuja muutettiin kaksiluokkaiseksi, jolloin analyyseistä jätettiin pois 32 vastaajaa, jotka olivat vastanneet sukupuolekseen ”muu”. Tämän jälkeen muuttujien jakaumia tarkasteltiin graafisesti histogrammien avulla. Traumaoireilua ja perheen sekä ystävien taholta koettua sosiaalista tukea kuvaavat keskiarvosummamuuttujat poikkesivat histogrammien sekä Kolmogorov-Smirnov -testin perusteella selkeästi normaalijakaumasta: traumaoireilua kuvaava keskiarvosummamuuttuja oli vasemmalle vino, ja molemmat koettua sosiaalista tukea kuvaavat keskiarvosummamuuttujat olivat oikealle vinoja. Kouluun kuulumisen tunnetta kuvaava keskiarvosummamuuttuja oli silmämääräisesti arvioiden suhteellisen normaalisti jakautunut, mutta Kolmogorov-Smirnov -testin

perusteella myös se poikkesi normaalijakaumasta. Koska muuttujat eivät olleet normaalisti jakautuneita, tarkasteltiin niiden välisiä yhteyksiä Spearmanin korrelaatiokertoimien avulla.

Traumaoireilun, koetun sosiaalisen tuen sekä kouluun kuulumisen tunteen eroja kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä (Tutkimuskysymys 1) tutkittiin Mann-Whitneyn U-testillä, sillä siinä ei tarvitse olettaa normaalijakautuneisuutta (Nummenmaa, Holopainen, & Pulkkinen, 2016). Keskiarvojen sijaan Mann-Whitneyn U -testillä tarkastellaan eroja jakaumien mediaaneissa (Nummenmaa ym., 2016). Ryhmien välisiä eroja sosiaalisen tuen kokemisessa tarkasteltiin erikseen perheeltä ja ystäviltä saadun tuen osalta. Eroa traumaoireilussa tarkasteltiin lisäksi χ^2 -testillä, jolla tutkittiin kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten todennäköisyyttä kuulua PTSD:n diagnostiset kriteerit todennäköisesti täyttävään, häiriötasoiseen luokkaan (eli luokkaan, joka sai traumaoireilua mittaavasta kyselystä 17 pistettä tai enemmän).

Traumaoireilun yhteyttä koettuun sosiaaliseen tukeen (Tutkimuskysymys 2a) tutkittiin logistisen regressioanalyysin avulla, sillä lineaarisen regressioanalyysin edellytykset eivät täyttyneet. Mallit toteutettiin erikseen perheen ja ystävien taholta koetulle tuelle. Logistista regressioanalyysiä varten selitettävät muuttujat (kokemus perheeltä saadusta tuesta ja kokemus ystäviltä saadusta tuesta) muutettiin kaksiluokkaisiksi. Vastaaja sai arvon 1, jos hän oli kokenut saavansa paljon sosiaalista tukea (keskiarvosummamuuttujan arvo 3.5 tai yli), muut vastaajat saivat arvon 0. Traumaoireilun yhteyttä kouluun kuulumisen tunteeseen (Tutkimuskysymys 2b) tutkittiin lineaarisella regressioanalyysillä, koska analyysin edellytykset täyttyivät riittävän hyvin.

Sekä logistisen regressioanalyysin että lineaarisen regressioanalyysin avulla muodostetut mallit toteutettiin askeleittain, ja askelmat olivat samat kaikissa malleissa. Taustamuuttujat malleihin valittiin tilastollisin ja teoreettisin perustein. Ensimmäisellä askelmalla malleihin lisättiin taustamuuttujat (nuoren sukupuoli ja ikä), toisella moderaattori (nuoren tausta) ja kolmannella selittävä muuttuja (nuoren traumaoireilu). Nuoren taustan mahdollista moderoivaa vaikutusta traumaoireilun ja koetun sosiaalisen tuen väliseen yhteyteen (Tutkimuskysymys 3a), sekä traumaoireilun ja kouluun kuulumisen tunteen väliseen yhteyteen (Tutkimuskysymys 3b) tutkittiin lisäämällä malleihin neljännellä askeleella nuoren taustan ja traumaoireilun interaktiotermin. Interaktiotermin muodostettiin kertomalla traumaoireilun keskistetty keskiarvosummamuuttuja nuoren taustan muuttujalla (0,1).

3. TULOKSET

3.1. Kuvailevat tulokset

Traumaoireilua kuvaavan keskiarvosummamuuttujan tunnusluvut on esitetty Taulukossa 3. Taulukossa muuttujien tunnusluvut on esitetty sekä koko aineistossa että erikseen kantasuomalaisilla ja maahanmuuttajataustaisilla oppilailta. Tutkimukseen osallistuneet kokivat traumaoireilua keskimäärin joskus tai ei ollenkaan, ja keskiarvo oli maahanmuuttajataustaisilla nuorilla hieman kantasuomalaisia korkeampi. Vinon jakauman kuvailuun keskiarvoa parempi tunnusluku on kuitenkin usein mediaani (Tabachnick & Fidell, 2014). Traumaoireilua kuvaavan keskiarvosummamuuttujan mediaania tarkasteltaessa huomattiin sen olevan oikealle vinolle jakaumalle tyypillisesti hieman keskiarvoa alhaisempi ja olevan sama niin koko aineistossa, kantasuomalaisilla kuin maahanmuuttajataustaisilla vastaajillakin. Vaikka traumaoireilua koettiin yleisesti melko vähän, osa vastaajista raportoi kuitenkin myös korkeita arvoja. Vastaajista 11.8 prosenttia sai traumaoireilua mittaavan kyselyn summamuuttujasta 17 pistettä tai enemmän (koko vastaajajoukon $md = 4$; $ka = 6.45$; $kh = 7.81$; vaihteluväli 0–40), mikä tarkoitti, että heillä oli kohonnut riski PTSD:n diagnostiset kriteerit täyttävälle häiriötasoiselle oireilulle (Perrin, Meiser-Stedman, & Smith, 2005). Kantasuomalaisista nuorista 17 pistettä tai enemmän sai 11.1 prosenttia (kaikkien kantasuomalaisten $md = 4$; $ka = 6.31$; $kh = 7.66$; vaihteluväli 0–40) ja maahanmuuttajataustaisista nuorista 18.4 prosenttia (kaikkien maahanmuuttajataustaisten $md = 4.5$; $ka = 7.63$; $kh = 8.89$; vaihteluväli 0–36).

Myös koettua sosiaalista tukea sekä kouluun kuulumisen tunnetta kuvaavien keskiarvosummamuuttujien tunnusluvut on esitetty Taulukossa 3. Tarkasteltaessa kokemusta sosiaalisesta tuesta havaittiin, että tutkittavat kokivat saavansa sosiaalista tukea varsin paljon perheeltään ja ystäviltään niin koko aineistossa kuin erikseen kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten ryhmissä tarkasteltunakin. Maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemus perheeltä saadusta sosiaalisesta tuesta oli silmämääräisesti keskiarvoja tarkastellen hieman kantasuomalaisten nuorten kokemusta positiivisempi. Mediaanien tarkastelun perusteella nuorten kokemus perheeltä saadusta tuesta oli vasemmalle vinolle jakaumalle tyypillisesti vielä keskiarvoja positiivisempi, ja se oli yhtä korkea kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten ryhmissä. Kantasuomalaisten nuorten kokemus ystäviltä saadusta tuesta vaikutti silmämääräisesti olevan hieman maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemusta positiivisempi sekä mediaanien että keskiarvojen tarkastelun perusteella. Kouluun kuulumisen tunnetta tarkasteltaessa todettiin tutkittavien kokeneen kouluun kuulumisen tunnetta keskimäärin varsin paljon. Keskiarvojen ja mediaanien perusteella kantasuomalaiset nuoret kokivat silmämääräisesti arvioiden hieman enemmän kouluun kuulumisen tunnetta kuin maahanmuuttajataustaiset nuoret.

Muuttujien väliset Spearmanin korrelaatiokertoimet on esitetty Taulukossa 4. Traumaoireilua kuvaava keskiarvosummamuuttuja oli negatiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kaikkiin sosiaalisten suhteiden kokemista kuvaaviin keskiarvosummamuuttujiin; mitä enemmän nuori raportoi traumaoireilua, sitä vähemmän hän koki saavansa sosiaalista tukea perheeltään ja ystäviltään, ja sitä vähemmän hän tunsu myös kouluun kuulumisen tunnetta. Nuoren tausta (kantasuomalainen vs. maahanmuuttaja) oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä nuoren kokemukseen ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta sekä kouluun kuulumisen tunteeseen, mikä viittasi siihen, että nämä kokemukset erosivat kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien välillä. Taustamuuttujista sukupuoli oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä traumaoireiluun siten, että tytöillä traumaoireilua oli enemmän kuin pojilla. Sukupuoli oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä myös kokemukseen sosiaalisesta tuesta siten, että pojat kokivat saavansa tukea perheeltään enemmän kuin tytöt, kun taas tytöt kokivat saavansa sosiaalista tukea ystäviltään enemmän kuin pojat. Sukupuoli ei ollut yhteydessä kouluun kuulumisen tunteeseen. Ikä oli negatiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kokemukseen perheeltä saadusta sosiaalisesta tuesta sekä kouluun kuulumisen tunteeseen: vanhemmat oppilaat kokivat saavansa vähemmän tukea perheeltään ja tunsivat vähemmän kouluun kuulumisen tunnetta kuin nuoremmat oppilaat. Sen sijaan ikä ei ollut tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä traumaoireiluun eikä kokemukseen ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta.

Taustamuuttujista sukupuoli oli siis yhteydessä sekä traumaoireiluun että kokemukseen perheeltä ja ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta, joten se valittiin kontrollimuuttujaksi sosiaalisen tuen kokemusta selittäviin malleihin tilastollisin perustein. Aiemmissä tutkimuksissa myös ikä on ollut yhteydessä traumaoireiluun (Ayer ym., 2011; Copeland, Keeler, Angold, & Costello 2007) sekä kokemukseen perheeltä ja ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta (Helsen, Vollebergh, & Meeus., 2000), joten myös ikä päätettiin valita kontrollimuuttujaksi koettua sosiaalista tukea selittäviin malleihin. Mikään taustamuuttujista ei ollut yhteydessä sekä traumaoireiluun että kouluun kuulumisen tunteeseen, joten kouluun kuulumisen tunnetta selittävään malliin taustamuuttujat valittiin teoreettisen tiedon perusteella. Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu yhteyksiä traumaoireilun ja sukupuolen sekä iän (Ayer ym., 2011; Ditlevsen & Elklit, 2010), kuten myös kouluun kuulumisen tunteen ja sukupuolen sekä iän välillä (Goodenow & Grady, 1993; Loukas, Cance, & Batanova 2016). Näin ollen nuoren ikä ja sukupuoli valittiin kontrollimuuttujaksi myös kouluun kuulumisen tunnetta selittäviin malleihin.

TAULUKKO 3. Keskiarvosummamuuttujien tunnusluvut sekä ryhmävertailujen testisuureet ja p-arvot ($n = 1727-1917$).

Muuttuja	Koko aineisto				Kantasuomalaiset nuoret				Maahanmuuttajanuoret				Ryhmävertailu	
	<i>md</i>	<i>ka</i>	<i>kh</i>	<i>vv</i>	<i>md</i>	<i>ka</i>	<i>kh</i>	<i>vv</i>	<i>md</i>	<i>ka</i>	<i>kh</i>	<i>vv</i>	<i>U</i>	<i>p</i>
Traumaoireilu (0-5)	0.50	0.81	0.97	0.00– 5.00	0.50	0.79	0.96	0.00– 5.00	0.50	0.94	1.10	0.00– 4.50	182 169.50	.207
Kokemus perheen tuesta (1-4)	3.75	3.48	0.60	1.00– 4.00	3.75	3.47	0.61	1.00– 4.00	3.75	3.54	0.56	1.00– 4.00	174 306.50	.220
Kokemus ystävien tuesta (1-4)	3.50	3.30	0.70	1.00– 4.00	3.50	3.32	0.69	1.00– 4.00	3.25	3.17	0.73	1.00– 4.00	144 936.50	.003**
Kouluun kuulumisen tunne (1-5)	4.00	3.89	0.67	1.11– 5.00	4.00	3.90	0.66	1.56– 5.00	3.78	3.77	0.73	1.11– 5.00	144 135.00	.013*

Huom. *md* = mediaani, *ka* = keskiarvo, *kh* = keskihajonta, *vv* = vaihteluväli, *U* = Mann-Whitney U, * $p < .05$, ** $p < .01$

TAULUKKO 4. Muuttujien väliset Spearmanin korrelaatiokertoimet ($n = 1837-1932$).

Muuttuja	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Sukupuoli (0 = poika, 1 = tyttö)						
2. Ikä (vuosina)	-.037					
3. Nuoren tausta (0 = suomi, 1 = muu)	-.023	.191***				
4. Traumaoireilu (0-5)	.108***	-.009	.029			
5. Kokemus perheen tuesta (1-4)	-.120***	-.069**	.028	-.238***		
6. Kokemus ystävien tuesta (1-4)	.131***	-.024	-.067**	-.142***	.472***	
7. Kouluun kuulumisen tunne (1-5)	-.026	-.148***	-.057*	-.228***	.445***	.374***

Huom. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

3.2. Ryhmien väliset erot traumaoireilun määrässä ja sosiaalisissa suhteissa

Ensimmäinen tutkimuskysymys koski eroja traumaoireilussa ja sosiaalisten suhteiden kokemisessa kantasuomalaisen ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä. Mann-Whitneyn U-testin testisuureet ja p-arvot on esitetty Taulukossa 3. Kuten taulukosta käy ilmi, hypoteesin vastaisesti keskimääräisessä traumaoireilun määrässä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja kantasuomalaisen ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä. Tilastollisesti merkitsevä ero traumaoireilussa havaittiin kuitenkin tarkasteltaessa kantasuomalaisen ja maahanmuuttajataustaisten nuorten häiriötasoista oireilua: maahanmuuttajataustaiset nuoret kuuluivat kantasuomalaisia nuoria todennäköisemmin niihin, jotka saivat traumaoireita mittaavasta kyselystä 17 pistettä tai yli ($\chi^2(1, 1877) = 8.98, p < .01$).

Kuten Taulukosta 3 käy ilmi, kokemus perheeltä saadusta sosiaalisesta tuesta ei hypoteesin vastaisesti eronnut vastaajaryhmittäin. Tilastollisesti merkitsevä ero havaittiin kuitenkin ystäviltä saadussa sosiaalisessa tuessa siten, että kantasuomalaisen nuorten kokemus tuen määrästä oli hypoteesin mukaisesti maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemusta positiivisempi. Hypoteesin mukaisesti kantasuomalaiset nuoret kokivat myös kouluun kuulumisen tunnetta tilastollisesti merkitsevästi enemmän kuin maahanmuuttajataustaiset nuoret.

3.3. Traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välinen yhteys

Toinen tutkimuskysymys koski traumaoireilun yhteyttä nuoren kokemukseen sosiaalisista suhteista. Taulukossa 5 on esitetty tulokset logistisella regressioanalyysillä toteutetuista malleista, joissa nuoren traumaoireilu toimi perheen ja ystävien taholta koetun sosiaalisen tuen selittäjänä. Mallit ennustivat todennäköisyyttä kuulua paljon sosiaalista tukea kokevien luokkaan. Sukupuolen, iän, nuoren taustan ja traumaoireilun sisältävä malli selitti kokemusta perheeltä saadusta sosiaalisesta tuesta tilastollisesti merkitsevästi ($\chi^2(4, 1817) = 81.91, p < .001$). Mallissa traumaoireilu ($B = -.41, p < .001$) oli tilastollisesti merkitsevä selittäjä kokemukselle perheen tuesta hypoteesin mukaisesti siten, että mitä enemmän nuori raportoi traumaoireita, sitä epätodennäköisempää hänen oli kuulua paljon tukea perheeltään kokevien luokkaan. Myös sukupuoli ($B = .23, p < .05$), ikä ($B = -.17, p < .01$) ja nuoren tausta ($B = -.46, p < .05$) olivat tilastollisesti merkitseviä selittäjiä kokemukselle perheen tuesta: pojat ja maahanmuuttajataustaiset nuoret kuuluivat tyttöjä ja kantasuomalaisia nuoria todennäköisemmin siihen luokkaan, joka koki saavansa paljon sosiaalista tukea perheeltään. Mitä nuorempi vastaaja oli, sitä todennäköisempää hänen oli kuulua luokkaan, joka koki saavansa paljon tukea perheeltään.

Sukupuolen, iän, nuoren taustan ja traumaoireilun sisältävä malli selitti myös kokemusta ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta tilastollisesti merkitsevästi ($\chi^2(4, 1816) = 79.42, p < .001$). Traumaoireilu ($B = -.27, p < .001$) oli tilastollisesti merkitsevä selittäjä kokemukselle ystäviltä saadusta

tuesta hypoteesin mukaisesti: mitä enemmän nuori raportoi traumaoireita, sitä epätodennäköisempää hänen oli kuulua paljon tukea ystäviltään kokevien luokkaan. Myös sukupuoli ($B = -.70, p < .001$) ja nuoren tausta ($B = -.35, p < .05$) olivat tilastollisesti merkitseviä selittäjiä kokemukselle ystävien tuesta siten, että tytöt ja kantasuomalaiset nuoret kuuluivat poikia ja maahanmuuttajataustaisia nuoria todennäköisemmin siihen luokkaan, joka koki paljon tukea ystäviltään. Sen sijaan ikä ($B = -.04, p = .501$) ei ollut tilastollisesti merkitsevä selittäjä kokemukselle ystävilä saadusta sosiaalisesta tuesta.

Taulukossa 6 on esitetty tulokset lineaarisesta regressioanalyysistä, jossa nuoren kouluun kuulumisen tunnetta selitettiin traumaoireilulla. Sukupuolen, iän, nuoren taustan ja traumaoireilun sisältävä malli oli tilastollisesti merkitsevä ($F(4, 1798) = 46.25, p < .001$). Mallissa traumaoireilu ($\beta = -.27, p < .001$) oli tilastollisesti merkitsevä selittäjä kouluun kuulumisen tunteelle siten, että traumaoireilun kasvaessa nuoren kouluun kuulumisen tunne heikkeni hypoteesin mukaisesti. Taustamuuttujista ikä ($\beta = -.14, p < .001$) oli merkitsevä selittäjä kouluun kuulumisen tunteelle siten, että vanhemmat oppilaat kokivat kouluun kuulumisen tunnetta nuorempia vähemmän. Sen sijaan sukupuoli ($\beta = -.01, p = .830$) tai nuoren tausta ($\beta = -.01, p = .656$) eivät olleet tilastollisesti merkitseviä selittäjiä nuoren kouluun kuulumisen tunteelle.

Taulukko 5. Traumaoireilun yhteys kokemukseen perheeltä ja ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta sekä nuoren taustan moderoiva vaikutus ($n = 1816-1817$).

Muuttuja	Perheen tuki			Ystävien tuki		
	B	R ²	Riskikerroin	B	R ²	Riskikerroin
Askel 1: Taustamuuttajat		.01			.03	
Sukupuoli ¹	.23*		1.26	-.71***		0.49
Ikä	-.17**		0.84	-.04		0.96
Askel 2: Moderaattori		.02			.04	
Nuoren tausta ²	-.45*		0.64	.36*		1.44
Askel 3: Selittävä muuttuja		.06			.06	
Traumaoireilu	-.41***		0.66	-.29***		0.75
Askel 4: Interaktiotermit		.06			.06	
Nuoren tausta x traumaoireilu	.07		1.07	.13		1.14

Huom. B = standardoimaton regressiokerroin mallin viimeiseltä askeleelta, R² = Nagelkerke R²
¹referenssikategoria = tyttö, ²referenssikategoria = maahanmuuttaja
 * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Taulukko 6. Traumaoireilun yhteys nuoren kouluun kuulumisen tunteeseen ja nuoren taustan moderoiva vaikutus ($n = 1798$).

Muuttuja	β	ΔR^2	R ²
Askel 1: Taustamuuttajat		.02***	.02***
Sukupuoli ¹	-.00		
Nuoren ikä	-.15***		
Askel 2: Moderaattori		.00	.02***
Nuoren tausta ²	-.01		
Askel 3: Selittävä muuttuja		.07***	.09***
Traumaoireilu	-.28***		
Askel 4: Interaktiotermit		.00	.09***
Nuoren tausta x traumaoireilu	.03		

Huom. β = standardoitu regressiokerroin mallin viimeiseltä askeleelta
 ΔR^2 = selityksasteen (R²) muutos
¹ 0 = poika, 1 = tyttö, ² 0 = kantasuomalainen, 1 = maahanmuuttaja
 *** $p < .001$

3.4. Nuoren tausta traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välistä yhteyttä muuntavana tekijänä

Kolmas tutkimuskysymys koski nuoren taustan mahdollista muuntavaa vaikutusta traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välisessä yhteydessä. Nuoren tausta ei moderoinut traumaoireilun ja perheen tai ystävien taholta koetun sosiaalisen tuen välistä yhteyttä. Taustamuuttujien, moderaattorin, traumaoireilun ja interaktiotermin sisältävä malli selitti perheen taholta koettua sosiaalista tukea tilastollisesti merkitsevästi ($\chi^2(5, 1817) = 82.12, p < .001$), mutta kuten Taulukosta 5 käy ilmi, interaktiotermin ei ollut tilastollisesti merkitsevää. Taustamuuttujien, moderaattorin, traumaoireilun ja interaktiotermin sisältävä malli selitti myös ystävien taholta koettua sosiaalista tukea tilastollisesti merkitsevästi ($\chi^2(5, 1816) = 80.20, p < .001$), mutta myöskään tässä mallissa interaktiotermin ei ollut tilastollisesti merkitsevää.

Nuoren tausta ei myöskään moderoinut traumaoireilun ja kouluun kuulumisen tunteen välistä yhteyttä. Taustamuuttujien, moderaattorin, traumaoireilun ja interaktiotermin sisältävä malli selitti tilastollisesti merkitsevästi kouluun kuulumisen tunnetta ($F(5, 1798) = 37.21, p < .001$), mutta kuten Taulukosta 6 käy ilmi, interaktiotermin ei ollut tilastollisesti merkitsevää eikä sen lisääminen malliin lisännyt mallin selitysvoimaa tilastollisesti merkitsevästi.

4. POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin yläkouluikäisten 13–17 -vuotiaiden nuorten kokemuksia traumaoireilusta ja sosiaalisista suhteista. Sosiaalisia suhteita tarkasteltiin perheen ja ystävien taholta koetun sosiaalisen tuen sekä kouluun kuulumisen tunteen näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, onko kantasuomalaisen ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä eroa traumaoireilun määrässä tai sosiaalisten suhteiden kokemisessa, ja millä tavalla traumaoireet ovat yhteydessä nuoren sosiaalisiin suhteisiin. Lisäksi tarkasteltiin nuoren taustan (kantasuomalainen vs. maahanmuuttaja) mahdollista muuntavaa vaikutusta traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden väliseen yhteyteen. Aikaisemman tutkimustiedon perusteella maahanmuuttajataustaisten nuorten oletettiin kokevan kantasuomalaisia nuoria enemmän traumaoireilua ja vähemmän sosiaalista tukea perheeltä ja ystäviltä sekä vähemmän kouluun kuulumisen tunnetta. Lisäksi traumaoireilun oletettiin olevan kielteisesti yhteydessä koettuun sosiaaliseen tukeen sekä kouluun kuulumisen tunteeseen.

Asetetut hypoteesit saivat osittaista tukea tutkimuksen tuloksista. Ryhmien välillä ei ollut eroa tarkasteltaessa traumaoireilun keskimääräistä tasoa; oireilua havaittiin molemmissa ryhmissä, joskin maahanmuuttajataustaisten nuorten oireilu oli kantasuomalaisia nuoria useammin häiriötasoista. Hypoteesin vastaisesti maahanmuuttajataustaiset nuoret eivät kokeneet saavansa kantasuomalaisia nuoria vähemmän tukea perheeltään. Sen sijaan ystävien tukea ja kouluun kuulumisen tunnetta koskevat hypoteesit saivat vahvistusta tutkimuksen tuloksista, sillä maahanmuuttajataustaiset nuoret kokivat ystäviltä saamansa tuen sekä kouluun kuulumisen tunteen kantasuomalaisia nuoria alhaisemmaksi. Myös traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välistä yhteyttä koskevat hypoteesit saivat tukea: traumaoireilu oli kielteisesti yhteydessä niin nuoren kokemukseen perheeltä ja ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta kuin kouluun kuulumiseen tunteeseenkin. Nuoren taustalla ei ollut merkitystä traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välisessä yhteydessä.

Tutkimuksen tulosten valossa näyttää siis siltä, että erot kantasuomalaisen ja maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemuksissa sosiaalisista suhteista kohdistuvat perheen ulkopuolisiin suhteisiin, eli ystäviin ja kouluun. Tulosten perusteella voidaan myös todeta, ettei traumaattisten tapahtumien kohtaaminen ja siitä syntyvä oireilu ole vain maahanmuuttajien ongelma, vaan myös Suomessa syntyneet nuoret saattavat kärsiä traumaoireista jopa oletettua useammin. Kuitenkin maahanmuuttajataustaiset nuoret vaikuttavat olevan suuremmassa riskissä vakavalle, häiriötasoiselle traumaoireilulle. Lisäksi tulokset osoittavat, ettei nuoren maahanmuuttajataustalla ole merkitystä traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välisessä yhteydessä, vaan traumaoireilu näyttäisi olevan yhtä haitallista nuoren sosiaalisille suhteille nuoren taustasta riippumatta.

4.1. Traumaoireilu ja sosiaaliset suhteet kantasuomalaisilla ja maahanmuuttajataustaisilla nuorilla

Maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisten nuorten ryhmissä traumaoireilua koettiin keskimääräisesti vain vähän tai ei lainkaan, eikä siinä havaittu eroa ryhmien välillä. Melko alhainen traumaoireilu koko aineistossa oli odotettavaa, sillä tutkimus kohdistettiin ylipäätään yläkoululaisiin, eikä tiettyyn, traumaoireilun riskissä olevaan ryhmään. Näin ollen iso osa vastaajista ei välttämättä ollut kohdannut yhtään potentiaalisesti traumatisoivaa tapahtumaa, joka olisi johtanut traumaoireiden kokemiseen. Yllättävää kuitenkin oli, että maahanmuuttajataustaisten nuorten keskimääräinen kokemus traumaoireilusta ei eronnut kantasuomalaisten nuorten oireilusta, vaikka maahanmuuttajilla, erityisesti pakolaistaustaisilla on aiempien tutkimusten mukaan kantaväestöä selvästi suurempi riski traumaoireilulle (Bustamante, Cerqueira, Leclerc, & Brietzke, 2018; Giacco, Laxham, & Priebe, 2018). Toisaalta maahanmuuttajataustaisten nuorten oireilu oli kuitenkin kantasuomalaisten nuorten oireilua useammin häiriötasoista, mikä on linjassa aiempien tutkimusten kanssa (Reavell & Fazil, 2017). Traumaoireiluun liittyviä tuloksia selittää oletettavasti se, että tutkimuksen maahanmuuttajataustaisten nuorten ryhmä oli hyvin heterogeeninen; maahanmuuttajat olivat kotoisin hyvin erityyppisistä maista, ja olivat tulleet Suomeen erilaisista syistä, eli joukkoon mahtui niin pakolaisina kuin vanhempien työn takia Suomeen muuttaneita nuoria. Myös Suomessa asuttu aika vaihteli kuukaudesta jopa 16 vuoteen. Onkin oletettavaa, että valtaosa korkea traumaoireilua raportoineista maahanmuuttajataustaisista nuorista oli pakolaisina Suomeen tulleita, kun taas muista syistä (esimerkiksi vanhempien työn perässä) Suomeen muuttaneilla ei välttämättä ollut yhtä todennäköisesti taustallaan traumatisoivia kokemuksia.

Vaikka keskimääräinen traumaoireiden taso oli nuorten keskuudessa varsin matala, häiriötasoinen oireilu oli kuitenkin koko aineistossa ja myös kantasuomalaisten joukossa jonkin verran yleisempää kuin nuorten PTSD:n yleisyys aiemmissä länsimaalaisissa tutkimuksissa (Breslau, Wilcox, Storr, Lucia, & Anthony, 2004; Landolt, Schnyder, Maier, Schoenbucher, & Mohler-Kuo, 2013; Lewis ym., 2019; McLaughlin, Koenen, & Hill, 2013). Aiemmissä tutkimuksissa nuorten PTSD:n yleisyys on vaihdellut n. 1–8 prosentin välillä, kun taas tämän tutkimuksen nuorista yli kymmenesosalla oireilu oli häiriötasoista, myös silloin kun tarkasteltiin vain kantasuomalaisten ryhmää. Tuloksen perusteella näyttää siis siltä, että traumatisoivat tapahtumat ja niiden aiheuttama oireilu eivät ole suomalaisnuortenkaan keskuudessa erityisen harvinaisia, ja niillä voi olla merkittävä kielteinen vaikutus nuorten hyvinvointiin. Sen sijaan maahanmuuttajataustaisten nuorten häiriötasoinen traumaoireilu oli harvinaisempaa kuin aiemmissä tutkimuksissa, mutta jälleen on otettava huomioon se, että tämän tutkimuksen maahanmuuttajista merkittävä osa oli muita kuin pakolaisia, kun taas aiempi tutkimus

maahanmuuttajanuorten traumaoireilusta on keskittynyt pitkälti turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin (Reavell & Fazil, 2017).

Sekä kantasuomalaisten että maahanmuuttajataustaisten nuorten keskimääräinen kokemus perheeltä saatavasta sosiaalisesta tuesta oli varsin positiivinen, eikä siinä hypoteesin vastaisesti havaittu eroja ryhmien välillä. Toisaalta maahanmuuttajataustaiset nuoret kuuluivat kantasuomalaisia nuoria useammin niiden joukkoon, jotka kokivat saavansa paljon tukea perheeltään. Tulos on ristiriidassa aikaisempien tutkimusten kanssa, joiden mukaan maahanmuuttajanuorten kokemus perheeltä saadusta sosiaalisesta tuesta on ollut kantaväestöä alhaisempaa (Liebkind, Jasinskaja-Lahti, & Solheim, 2004; Oppedal & Røysamb, 2004). Toisaalta on raportoitu myös tuloksia, jotka ovat linjassa tämän tutkimuksen tulosten kanssa, ja joiden mukaan maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemus perheen tuesta ei eroa kantaväestöstä (Vedder, Boekaerts, & Seegers, 2005) tai se on ollut jopa kantaväestön kokemuksesta positiivisempi (Almeida, Molnar, Kawachi, & Subramanian, 2009).

Maahanmuuttajien elämäntilanteet ja taustat vaihtelevat suuresti ja siten monet seikat voivat vaikuttaa maahanmuuttajanuoren kokemukseen perheen tuesta, mikä voi selittää vaihtelevia tutkimustuloksia. Esimerkiksi se, onko nuori tullut maahan yksin vai perheen kanssa, vaikuttaa oletettavasti kokemukseen perheeltä saadusta tuesta. Ymmärrettävästi perheen tuki voi tuntua vähäiseltä ja riittämättömältä, jos nuori on saapunut uuteen maahan yksin. Tämän tutkimuksen aineistossa n. 90 prosenttia maahanmuuttajista asui vanhempiensa, sisarustensa tai muiden sukulaistensa kanssa, joten valtaosalla mahdollisia sosiaalisen tuen lähteitä löytyi samasta taloudesta. Toisaalta myös perheensä kanssa maahan muuttavat ja heidän kanssaan asuvat nuoret voivat kokea perheeltä saadun tuen vähäiseksi. Esimerkiksi uuteen kulttuuriin sopeutumisen aiheuttama stressi voi aiheuttaa konflikteja perheen sisällä (Oppedal & Røysamb, 2004), kuten myös sopeutumisprosessin eriaikaisuus vanhempien ja lasten välillä (Moon, 2008). Lapset pääsevät usein nopeammin osaksi uutta yhteiskuntaa esimerkiksi koulun kautta (Costigan & Dokis, 2006), jolloin vanhempien ja lasten käsitykset esimerkiksi arvoista ja yleisesti hyväksytyistä tavoista voivat poiketa toisistaan. Tämän tutkimuksen aineistossa moni maahanmuuttajista oli asunut Suomessa useita vuosia, ja voikin olla, että suurimmat haasteet koko perheen sopeutumisessa ovat silloin jo takana, mikä voi selittää maahanmuuttajataustaisten nuorten positiivista kokemuksesta perheen tuesta. Toisaalta myös vaikeudet uudessa kotimaassa voivat saada perheenjäsenet hakemaan enemmän tukea toisiltaan ja siten lähentää suhteita. Voikin olla, että jos nuori ei koe kuuluvansa uuden kotimaansa kulttuuriin ja yhteisöihin, hyväksyntä, tuki ja yhteenkuuluvuus löytyvät luontevammin perheestä, joka jakaa samat kokemukset uudessa kotimaassa elämisestä.

Vaihtelevat tulokset maahanmuuttajien kokemuksessa perheen tuesta voivat riippua myös siitä, mitä tuella tarkoitetaan. Esimerkiksi Vedderin, Boekaertsin ja Seegersin (2005) hollantilaisessa tutkimuksessa kantaväestön ja maahanmuuttajanuorten välillä ei ollut eroa emotionaalisen tuen

kokemuksessa. Sen sijaan eroa oli informatiivisen tuen kokemisessa: kantaväestöön kuuluvat hollantilaisnuoret kokivat saavansa enemmän informatiivista tukea vanhemmiltaan kuin opettajalta, kun taas maahanmuuttajataustaiset nuoret kokivat saavansa enemmän informatiivista tukea opettajan taholta. Maahanmuuttajavanhemmat eivät välttämättä pysty tarjoamaan informatiivista tai materiaalista tukea etenkin juuri maahan muutettuaan, mutta emotionaalinen tuki voi silti olla korkeaa. Tässä tutkimuksessa perheen sosiaalinen tuki käsitti mm. henkisen tuen ja mahdollisuuden puhua vaikeista asioista, jotka voidaan nähdä emotionaalisen tuen muotoina. Toisaalta perheen sosiaalinen tuki sisälsi myös auttamista, mitä ei tässä tutkimuksessa tarkemmin määritelty, joten sen voi ajatella käsittävän myös materiaalista ja informatiivista tukea.

Tulosten mukaan kantasuomalaiset nuoret kokivat saavansa sosiaalista tukea ystäviltään keskimäärin enemmän kuin maahanmuuttajataustaiset nuoret, ja he myös kuuluivat maahanmuuttajataustaisia nuoria todennäköisemmin paljon ystäviltä tukea saavien ryhmään. Tulos on samansuuntainen aiemman tutkimustiedon kanssa, sillä aiemmissa tutkimuksissa maahanmuuttajanuoret ovat kokeneet saavansa vähemmän sosiaalista tukea ystäviltä kuin valtaväestöön kuuluvat nuoret (Oppedal & Røysamb, 2004; Vieno, Santinello, Lenzi, Baldassari, & Mirandola, 2009). Tulosta voi selittää moni seikka. Ensinnäkin maahanmuuttajataustaisten nuorten on täytynyt jättää jo muodostetut ystävyys-suhteet entiseen kotimaahansa ja ystävyysuhteiden luominen on täytynyt aloittaa alusta uudessa kotimaassa. Toiseksi, uusien ystävyysuhteiden luominen voi olla hankalaa kielimuurin takia, minkä lisäksi maahanmuuttajataustaiset nuoret saattavat kohdata taustansa vuoksi ennakkoluuloja, kiusaamista ja syrjintää, mikä vaikeuttaa entisestään ystävyysuhteiden luomista (Vieno ym., 2009).

Toisaalta on kuitenkin huomattava, että vaikka maahanmuuttajataustaiset nuoret kokivat ystävien tuen hieman alhaisemmaksi kuin kantasuomalaiset nuoret, oli maahanmuuttajataustaisten nuorten keskimääräinen kokemus ystäviltä saadusta sosiaalisesta tuesta kuitenkin varsin hyvällä tasolla. Suuri osa tutkimuksen maahanmuuttajataustaisista nuorista oli asunut Suomessa monia vuosia, ja voikin olla, että näiden vuosien aikana he ovat löytäneet oman ystäväpiirinsä. Voi myös olla, että vaikka suhteiden luominen kantaväestöön olisi vaikeaa, voivat maahanmuuttajataustaiset nuoret muodostaa suhteita toisten maahanmuuttajien kanssa, joiden kanssa he jakavat saman kokemuksen, ehkä myös saman kulttuuritaustan.

Tutkimuksen tulokset tukivat myös hypoteesia, jonka mukaan maahanmuuttajataustaiset nuoret kokevat kantasuomalaisia vähemmän kouluun kuulumisen tunnetta. Tulos on linjassa aiempien tutkimusten kanssa (Chiu, Chow, McBride, & Mol, 2016; Chiu, Pong, Mori, & Chow, 2012; Ham, Yang, & Cha 2017), ja sitä voivat selittää mm. opettajiin, luokkatovereihin ja yleisiin koulun käytäntöihin ja toimintaan liittyvät seikat. Esimerkiksi Chiun ja kumppaneiden (2012) tutkimuksen mukaan maahanmuuttajilla on kantaväestön oppilaita heikompi opettaja-oppilas -suhde, mikä voi osaltaan vaikuttaa kouluun kuulumisen tunteeseen. Lisäksi ennakkoluulot, syrjintä ja kiusaaminen voivat heikentää

suhdetta luokkatovereihin (Vieno, Santinello, Lenzi, Baldassari, & Mirandola, 2009). Erityisen hankalaa voi olla maahanmuuttajanuorella, joka tulee osaksi luokkaa ryhmytymisen jo tapahduttua, ja etenkin silloin, jos koulussa on muita maahanmuuttajataustaisia oppilaita vain vähän (Cheung & Hui, 2003). Lisäksi koulun käytäntöihin liittyvät seikat, kuten se, miten eri kulttuurit ja uskonnot huomioidaan, voivat vaikuttaa maahanmuuttajanuoren kouluun kuulumisen tunteeseen. Maahanmuuttajaoppilas voi ymmärrettävästi kokea olonsa ulkopuoliseksi, jos koulun toiminta on rakennettu vain suomalaisen kulttuurin ympärille, eikä mahdollisuuksia nähdä tai toteuttaa omaa kulttuuria ole.

Myös kouluun kuulumisen tunteen osalta on syytä huomioida, että vaikka maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemus oli hieman kantasuomalaisia nuoria kielteisempi, oli se kuitenkin keskimäärin varsin hyvällä tasolla. Lisäksi nuoren tausta ei selittänyt kouluun kuulumisen tunnetta, kun nuoren sukupuoli, ikä ja traumaoireilu otettiin huomioon. Voikin olla, että näillä asioilla on nuoren maahanmuuttajastatusta enemmän merkitystä kouluun kuulumisen tunteelle.

4.2. Traumaoireilun yhteys nuoren sosiaalisiin suhteisiin

Tutkimuksen tulokset tukivat hypoteesia, jonka mukaan traumaoireilu on kielteisesti yhteydessä nuoren sosiaalisiin suhteisiin. Tulosten mukaan traumaoireilu oli kielteisesti yhteydessä sekä perheen ja ystävien taholta koettuun sosiaaliseen tukeen että kouluun kuulumisen tunteeseen. Tulos on yhteeneväinen aikaisempien tutkimusten kanssa (Crosby ym., 2017; Shalka & Leal, 2020; Xu & Yuan, 2014).

Sosiaalisen valinnan (*social selection*) näkökulman kautta tarkasteltuna traumaoireilun kielteistä yhteyttä kokemukseen sosiaalisista suhteista selittää se, että traumaoireilu mielenterveyden ongelmana heikentää yksilön sosiaalisia suhteita (Dohrenwend, 2000; Kaniasty & Norris, 2008). Traumaoireilun voidaan ajatella vaikuttavan nuoren kokemukseen sosiaalisesta tuesta ja yhteenkuuluvuudesta ainakin kolmen eri mekanismin kautta. Ensiksi, nuoren traumaoireet voivat todella vaikuttaa nuoren sosiaaliseen ympäristöön ja muiden ihmisten tarjoamaan tukeen. Esimerkiksi trauman seurauksena syntynyt tunteiden latistuminen tai toisaalta hallitsemattomat vihanpurkaukset voivat vaikuttaa muiden reaktioihin nuorta kohtaan (Lai, Osborne, Piscitello, Self-Brown, & Kelley 2018; Schützwohl, & Maercker, 2000). Perheen ja ystävien voi olla vaikeaa tukea ja ymmärtää nuorta, joka käyttäytyy aggressiivisesti tai muuten epätyypillisesti traumasta johtuen. Oireileva nuori voi jäädä ulkopuoliseksi myös koulussa, jos oireilu aiheuttaa hankaluuksia luokkatovereidensä kanssa. Myös opettajilla voi olla vaikeuksia kohdata oireileva nuori ja ymmärtää yhteys koettuun traumaan, vaikka heillä olisikin ammattinsa puolesta mahdollisuus olla nuoren tukena (Grosse, 2019; Nickerson, Reeves, Brock, & Jimerson, 2008).

Toiseksi, trauman aiheuttama välttelykäyttäytyminen voi merkittävästi vähentää nuoren mahdollisuuksia ja tilaisuuksia kokea sosiaalista tukea ja yhteenkuuluvuutta, etenkin jos välttely kohdistuu nimenomaan muihin ihmisiin. Näin voi olla erityisesti interpersoonallisen, eli toisen ihmisen aiheuttaman traumatapahtuman seurauksena, jolloin nuori voi menettää turvallisuuden tunteensa ja luottamuksensa muihin ihmisiin ja alkaa siksi vältellä muiden seurassa olemista (Bell, Robinson, Kationa, Fett, & Shergill, 2019). Välttely voi toisaalta vahingoittaa nuoren sosiaalisia suhteita myös silloin, kun se kohdistuu johonkin muuhun kohteeseen kuin toisiin ihmisiin. Esimerkiksi liikennevälineiden vältteleminen onnettomuuksien pelossa voi merkittävästi kaventaa nuoren sosiaalista elämää, kun liikkuminen paikasta toiseen käy hankalaksi.

Kolmanneksi, traumaoireilu voi heikentää nuoren kokemusta sosiaalisista suhteista, vaikka ympäristö todellisuudessa tarjoaisikin tukea, sillä nuoren kokemus ja tulkinnat tarjolla olevasta tuesta eivät välttämättä vastaa todellisuutta (Haber, Cohen, Lucas, & Baltes, 2007). Ehlersin ja Clarkin (2000) PTSD:n kognitiivisen mallin mukaan trauma saa yksilön kokemaan olonsa pitkittyneesti uhatuksi vielä traumatapahtuman jälkeenkin ja uhan tunne saa yksilön tulkitsemaan ympäristöönsä, kuten sosiaalisia suhteitaan, vääristyneesti negatiivisessa valossa. Esimerkiksi trauman kokeneen läheiset voivat välttää puhumasta traumatapahtumasta, jotta eivät järkyttäisi uhria enempää, mutta trauman kokenut saattaa tulkitseä puhumattomuuden niin, etteivät muut välitä hänestä, tai ajattelevat hänen olevan jopa syyllinen tapahtuneeseen.

4.3. Maahanmuuttajataustan merkitys traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden väliselle yhteydelle

Halusin myös selvittää, onko traumaoireilun yhteys nuoren sosiaalisiin suhteisiin erilainen kantasuomalaisilla ja maahanmuuttajataustaisilla nuorilla, sillä sekä traumakokemukset että sosiaalinen ympäristö voivat olla hyvin erilaisia näissä ryhmissä. Kantasuomalaisten nuorten traumakokemusten voidaan olettaa sisältävän länsimaalaisille nuorille tyypillisiä traumoja, kuten väkivaltaa, onnettomuuksia tai läheiselle ihmisille sattuneita järkyttäviä tapahtumia (Copeland, Keeler, Angold, & Costello 2007; Lewis ym., 2019). Maahanmuuttajataustaisten nuorten traumakokemukset voivat olla samankaltaisia kuin kantasuomalaisilla nuorilla, mutta lisäksi he, erityisesti pakolaiset, ovat saattaneet kohdata entisessä kotimaassaan tapahtumia, joita Suomessa ei ole viime vuosikymmeninä tapahtunut (kuten sodat ja luonnonkatastrofit). Maahanmuuttoon liittyvät myös Saranevan (2010) esittämät siirtolaisuuden ja muukalaisuuden traumat, joiden voidaan ajatella koskevan myös työperäisesti maahanmuuttaneita. Myös sosiaalinen ympäristö on maahanmuuttajilla tavallisesti kantaväestöä haastavampi, sillä he ovat joutuneet jättämään ainakin ystäväpiirinsä ja kouluyhteisönsä, osan

sukulaisistaan ja joskus myös perheensä, ja aloittamaan sosiaalisten suhteiden luomisen alusta uudessa, vieraassa ympäristössä.

Tulosten mukaan nuoren tausta (kantasuomalainen vs. maahanmuuttaja) ei kuitenkaan toiminut traumaoireilun ja koetun sosiaalisen tuen tai kouluun kuulumisen tunteen välistä yhteyttä muuntavana tekijänä. Aiempaa tutkimusta aiheesta ei ollut juuri lainkaan. Lähinnä tämän tutkimuksen aihetta oli Drogendijk, van der Veldenin, Gersonsin ja Kleberin (2018) tutkimus, jossa tutkittiin aikuisen kantaväestön ja maahanmuuttajien PTSD:tä ja kokemuksia sosiaalisen tuen puutteesta suuronnettomuuden jälkeen. Heidän tuloksensa olivat yhteneväisiä tämän tutkimuksen tuloksen kanssa, sillä tulosten mukaan PTSD:stä kärsivien kantaväestön ja maahanmuuttajien kokemukset sosiaalisen tuen puutteesta olivat suurimmaksi osaksi samalla tasolla, erityisesti emotionaalisen tuen osalta.

Se, ettei nuoren tausta muuntanut traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välistä yhteyttä osoittaa, että traumaoireilu vaikuttaa nuoren sosiaalisiin suhteisiin samalla tavalla nuoren taustasta riippumatta. Traumaoireilu näyttäisi siis olevan yhtä haitallista sekä kantasuomalaisten että maahanmuuttajanuorten sosiaalisille suhteille, vaikka kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten kokemat traumatapahtumat ja sosiaalinen ympäristö voivat poiketa toisistaan. Näin ollen traumaattisia tapahtumia kokeneita nuoria tulisi tukea taustasta riippumatta, jotta heillä olisi mahdollisuuksia muodostaa mielekkäitä sosiaalisia suhteita.

4.4. Tutkimuksen vahvuudet, rajoitukset ja jatkotutkimuskohteet

Tutkimuksen keskeisenä vahvuutena voidaan ensinnäkin pitää tutkimuksen suurta otoskokoa, joka lisäsi tulosten luotettavuutta ja yleistettävyyttä. Toiseksi, tutkimuksessa käytetyt mittarit olivat aiemmissa tutkimuksissa todettu toimiviksi eri kulttuureissa ja reliabiliteettikertoimien perusteella ne soveltuvat hyvin myös tämän tutkimuksen aineistoon. Kolmanneksi, tutkimus lisäsi tietoa erityisesti Suomessa asuvien yläkouluikäisten, niin kantasuomalaisten kuin maahanmuuttajataustaisenkin nuorten traumaoireilusta ja sosiaalisista suhteista, joista ei ollut juurikaan aiempaa tutkimustietoa. Aiempi tutkimus traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välisestä yhteydestä oli keskittynyt vahvasti aikuisiin, vaikka nuoren sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisen ympäristön murros tekee aiheen tarkastelemisen nuoruusiässä erityisen keskeiseksi. Lisäksi aikaisemmissa poikkileikkaustutkimuksissa aihetta oli tarkasteltu pääasiassa sosiaalisen kausaation näkökulmasta, vaikka pitkittäistutkimus on tukenut trauman ja sosiaalisten suhteiden tarkastelussa sosiaalisen valinnan näkökulmaa, erityisesti silloin kun traumatapahtumasta on kulunut aikaa.

Tutkimuksella on myös rajoituksensa, jotka on huomioitava tuloksia tulkittaessa. Tutkimuksen rajoituksena voidaan ensinnäkin pitää sen poikkileikkausasetelmaa. Poikkileikkausasetelmalla yhteyksien suunnasta ei voida varmistua, toisin kuin pitkittäisasetelmalla (Nummenmaa, Holopainen,

& Pulkkinen, 2016). Onkin mahdollista, että sosiaalisen kausaation näkökulman mukaisesti kokemus sosiaalisesta tuesta ja kouluun kuulumisesta suojaivat nuorta traumaoireilta, vaikka tässä tutkimuksessa aihetta tarkasteltiin sosiaalisen valinnan näkökulmasta. Toinen tutkimuksen rajoitus liittyy itsearviointimenetelmään. Itsearviointi on luonteeltaan subjektiivista, ja esimerkiksi persoonallisuus tai mieliala voivat vaikuttaa vastauksiin (Zimet, Dahlem, Zimet, & Farley, 1988). Lisäksi yläkouluikäisen nuoren kyky itsearviointiin voi olla vielä puutteellinen. Toisaalta itsearviointia voidaan pitää myös tutkimuksen vahvuutena, sillä tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita nimenomaan nuoren kokemuksista, joita olisi ulkoapäin vaikea arvioida. Luotettavampien tulosten saamiseksi itsearvioinnin olisi kuitenkin voinut yhdistää muihin arviointimenetelmiin, kuten mahdollisiin diagnooseihin sekä opettajan ja vanhempien arvioihin. Luotettavuutta olisi voinut lisätä myös kyselyn täyttäminen yhdessä tutkijan kanssa, jotta olisi voitu varmistua siitä, että nuori varmasti ymmärtää kysymykset. Aineiston suuresta koosta johtuen tämä ei kuitenkaan ollut realistinen vaihtoehto. Kolmanneksi, tutkimuksen rajoituksena voidaan pitää myös koetun sosiaalisen tuen mittarin asteikkoa. Mittarin asteikko oli tässä tutkimuksessa neliportainen ja vastaukset painottuivat korkeaan koettuun tukeen. Alun perin mittaria muodostettaessa oli käytetty viisiportaista asteikkoa, mutta se muutettiin myöhemmin seitsemänportaiseksi, jotta saataisiin enemmän vaihtelua ja välttyttäisiin kattoefektiltä (Zimet ym., 1988). Seitsemänportainen asteikko olisi voinut olla neliportaista toimivampi myös tässä tutkimuksessa, jotta korkeaa tukea kokevien osalta olisi saatu enemmän vaihtelua. Lisäksi sosiaalista tukea mittavien väittämien arviointiasteikossa oli annettu sanalliset vastineet vain ääripäille (”Ei ollenkaan” ja ”Paljon”), vaikka sanallisten selitysten lisääminen myös niiden väliin jääville vastausvaihtoehdoille olisi voinut selkiyttää nuorten vastaamista. Rajoituksena voidaan pitää myös sitä, että tässä tutkimuksessa maahanmuuttajataustaisia nuoria tutkittiin yhtenä ryhmänä heidän vaihtelevista taustoistaan ja maahanmuuton syistään riippumatta. Tulokset olisivat voineet olla erilaisia, jos turvapaikanhakijat ja pakolaiset olisi erotettu omaksi ryhmäkseen, erilleen vanhempien työn vuoksi maahan muuttaneista nuorista.

Tarpeet jatkotutkimukselle nousevat pitkälti tutkimuksen rajoituksista. Tulevaisuudessa olisi esimerkiksi syytä tutkia nuoren traumaoireilun ja sosiaalisten suhteiden välistä yhteyttä pitkittäisasetelmalla, jotta voitaisiin varmistua yhteyksien suunnista nuorilla. Lisäksi olisi syytä selvittää, eroaako yhteys pakolaisten ja muista syistä maahan muuttaneiden nuorten tai maahanmuuttajan oman etnisen kulttuurin yhteisöllisyyden mukaan tarkasteltuna. Mielenkiintoista olisi myös selvittää, missä määrin ja millä tavalla kantasuomalaisten, pakolaisten ja muista syistä Suomeen muuttaneiden nuorten traumakokemukset eroavat toisistaan, ja millainen merkitys näillä eri traumakokemuksilla on traumaoireilun syntymiselle. Tässä tutkimuksessa ei myöskään huomioitu traumaoireilun yhteyttä nuoren seurustelusuhteisiin, vaikka osalla nuorista myös seurustelukumppani voi olla hyvin olennainen sosiaalisen tuen lähde. Näin ollen jatkotutkimuksissa yhteyksiä myös seurustelukumppanin taholta koettuun

tukeen olisi syytä tutkia. Erityisen tärkeää olisi tutkia myös sitä, miten traumatisoituneita nuoria voitaisiin parhaiten tukea ja auttaa heidän sosiaalisissa suhteissaan, jotta voitaisiin kehittää uusia, tutkimukseen perustuvia menetelmiä sekä nuorten traumaoireiden hoitoon että maahanmuuttajanuorten sosiaalisten suhteiden tukemiseen.

4.5. Johtopäätökset

Sosiaalisilla suhteilla on suuri merkitys läpi elämän, ja erityisesti nuoruusiän myllerryksessä lämpimien, turvallisten suhteiden voidaan katsoa olevan erityisen tärkeitä. Tukea ja yhteenkuuluvuutta tarjoavat suhteet luovat pohjan nuoren hyvinvoinnille, ja toisaalta nuoruuden puutteelliset sosiaaliset suhteet ja yksinäisyys voivat heikentää yksilön hyvinvointia vielä aikuisuudessaakin (Goosby, Bellatorre, Walsemann, & Cheadle, 2013; Ronen, Hamama, Rosenbaum, & Mishely-Yarlap, 2016). Tämän tutkimuksen tulosten valossa suomalaisten yläkoulujen oppilaat kokevat perheen ja ystävien tuen olevan keskimäärin hyvällä tasolla ja kouluympäristön mahdollistavan yhteenkuuluvuuden kokemisen. Toisaalta samalla pieni osa nuorista, niin kantasuomalaisista kuin maahanmuuttajistakin, kokee perheen ja ystävien tuen vähäiseksi ja kärsii ulkopuolisuuden tunteista koulu yhteisössään.

Tämän tutkimuksen perusteella maahanmuuttajanuorten sosiaalisissa suhteissa huomiota tulisi jatkossa kiinnittää erityisesti ystävyys-suhteiden tukemiseen ja siihen, että kouluympäristössä jokainen kokisi olonsa hyväksytyksi taustastaan huolimatta. Maahanmuuttajanuorten sosiaalisia suhteita on mahdollista edistää esimerkiksi kouluinterventioiden kautta, sillä koulu on ympäristö, joka tarjoaa päivittäin mahdollisuuksia sosiaalisten suhteiden luomiselle ja ylläpitämiselle, ja jossa opettajien on mahdollista nähdä nuorten ongelmia ja puuttua niihin. Kouluinterventioita hyödynnettiinkin Refugees Well School (RWS): Psychosocial Support for Adolescent Refugees and Migrants in School -projektissa, johon tämäkin tutkimus pohjautui. Interventiot toteutettiin tämän tutkimuksen aineistonkeruun päättymisen jälkeen, ja niillä pyrittiin edistämään erityisesti maahanmuuttajanuorten psykososiaalista hyvinvointia. Interventiot sisälsivät mm. opettajien kouluttamista maahanmuuttoon liittyen, sekä maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisien nuorten vuorovaikutuksen tukemista erilaisten ryhmäharjoitteiden avulla (Refugees Well School, 2021). Tämän tyyppisten sovellusten ja matalan kynnyksen tukimuotojen laajempi levittäminen ja vakiinnuttaminen osaksi suomalaisia kouluja olisikin tärkeää, jotta opettajilla olisi riittävät tiedot ja taidot sekä käytännön työvälineitä tukea jatkuvasti moninaistuvan oppilasjoukon sosiaalista hyvinvointia.

Sosiaalisten suhteiden tukemisen lisäksi koulu on potentiaalinen ympäristö myös nuoren traumaoireilun tunnistamiselle, sillä opettajat näkevät oppilaita säännöllisesti ja pystyvät siten arvioimaan muutosta nuoren käyttäytymisessä, tukemaan heitä sekä tarvittaessa ohjaamaan nuoren avun piiriin. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella erityisesti maahanmuuttajanuoret, mutta oletettua useammin

myös kantasuomalaiset nuoret, voivat kaivata tukea traumaoireiden kanssa kamppailuun. RWS-projektissa koulutettiin koulupsykologeja ja -kuraattoreita traumatisoituneiden nuorten auttamiseen kognitiiviseen terapiaan pohjautuvan lyhytintervention keinoin (Refugees Well School, 2021). Koulun sisällä olevien auttavien tahojen kouluttaminen on tärkeää, sillä sitä kautta nuorille saadaan tarjottua oikea-aikaista ja matalan kynnyksen tukea ja apua.

Lisäksi tutkimus osoitti, että traumaoireista kärsivä nuori tarvitsee erityistä tukea sosiaalisissa suhteissaan taustastaan riippumatta. Trauma voi saada nuoren itsensä käyttäytymään suhteita vahingoittavasti, kokemaan suhteet vääristyneen negatiivisesti, tai vetäytymään niistä kokonaan. Näin olleen traumainterventioissa tulisi antaa psykoedukaatiota nuoren lähipiirille ja koululle traumaoireiden vaikutuksesta sosiaalisiin suhteisiin, jotta kouluissa ja perheessä ymmärrettäisiin paremmin, miten trauman kokenutta nuorta voidaan tukea. Myös nuori itse voisi hyötyä psykoedukaatiosta jossa kerrotaan trauman vaikutuksista sosiaalisiin suhteisiin, jotta hän osaisi kyseenalaistaa mahdollisia omia kielteisiä tulkintojaan muiden toiminnasta. Sosiaalinen tuki ja yhteenkuuluvuus on totuttu näkemään suojaavina tekijöinä traumaoireilua vastaan, mutta interventioiden kehittämisessä tärkeää olisi huomioida myös traumaoireilun haitallinen vaikutus sosiaalisiin suhteisiin, jotta sitä voitaisiin ehkäistä.

LÄHTEET

- Alisic, E., Zalta, A.K., Van Wesel, F., Larsen, S.E., Hafstad, G.S., Hassanpour, K., & Smid, G.E. (2014). Rates of post- traumatic stress disorder in trauma-exposed children and adolescents: Meta-analysis. *The British Journal of Psychiatry*, *204*, 335–340.
- Allen, K. A., & Bowles, T. (2013). Belonging as a guiding principle in the education of adolescents. *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*, *12*, 108-119.
- Allen, K., Kern, M. L., Vella-Brodrick, D., Hattie, J., & Waters, L. (2016). What schools need to know about fostering school belonging: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, *30*(1), 1–34. <https://doi.org/10.1007/s10648-016-9389-8>
- Almeida, J., Molnar, B., Kawachi, I., & Subramanian, S. (2009). Ethnicity and nativity status as determinants of perceived social support: Testing the concept of familism. *Social Science & Medicine*, *68*(10), 1852–1858. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2009.02.029>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5. painos). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.
- Ayer, L. A., Cisler J.M., Danielson, C.K., Amstadter, A. B., Saunders B. E., & Kilpatrick D. G. (2011). Adolescent posttraumatic stress disorder: An examination of factor structure reliability in two national samples. *Journal of Anxiety Disorders*, *25*(3), 411–421. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2010.11.004>
- Baddam, S. K. R., Olvera, R. L., Canapari, C. A., Crowley, M. J., & Williamson, D. E. (2019). Childhood trauma and stressful life events are independently associated with sleep disturbances in adolescents. *Behavioral Sciences*, *9*(10), 108–121. <https://doi.org/10.3390/bs9100108>
- Basedow, L. A., Kuitunen-Paul, S., Roessner, V., & Golub, Y. (2020). Traumatic events and substance use disorders in adolescents. *Frontiers in Psychiatry*, *11*, 559–559. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00559>
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, *117*(3), 497–529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Bell, V., Robinson, B., Katona, C., Fett, A., & Shergill, S. (2019). When trust is lost: The impact of interpersonal trauma on social interactions. *Psychological Medicine*, *49*(6), 1041-1046. [doi:10.1017/S0033291718001800](https://doi.org/10.1017/S0033291718001800)
- Benjet, C., Bromet, E., Karam, E. G., Kessler, R. C., McLaughlin, K. A., Ruscio, A. M., ... Koenen, K. (2016). The epidemiology of traumatic event exposure worldwide: Results from the World Mental Health Survey Consortium. *Psychological Medicine*, *46*(2), 327–343. <https://doi.org/10.1017/S0033291715001981>

- Berry, J. W. (1992). Acculturation and adaptation in a new society. *International Migration*, 30(1), 69–85. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.1992.tb00776.x>
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5–34. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>
- Berry, J. W. (2001). A psychology of immigration. *Journal of Social Issues*, 57, 615– 631. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00231>
- Berry, J., Phinney, J., Sam, D., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth: Acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology*, 55(3), 303–332. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2006.00256.x>
- Berthold, S. (2000). War traumas and community violence: Psychological, behavioral, and academic outcomes among khmer refugee adolescents. *Journal of Multicultural Social Work*, 8(1-2), 15–46. https://doi.org/10.1300/J285v08n01_02
- Best, O., & Ban, S. (2021). Adolescence: Physical changes and neurological development. *British Journal of Nursing*, 30(5), 272–275. <https://doi.org/10.12968/bjon.2021.30.5.272>
- Betancourt, T., Newnham, E., Layne, C., Kim, S., Steinberg, A., Ellis, H., & Birman, D. (2012). Trauma history and psychopathology in war-affected refugee children referred for trauma-related mental health services in the United States. *Journal of Traumatic Stress*, 25(6), 682–690. <https://doi.org/10.1002/jts.21749>
- Bonanno, G. A., & Mancini, A. D. (2008). The human capacity to thrive in the face of potential trauma. *Pediatrics*, 121, 369–375. <https://doi.org/10.1542/peds.2007-1648>
- Bond, L., Butler, H., Thomas, L., Carlin, J., Glover, S., Bowes, G., & Patton, G. (2007). Social and school connectedness in early secondary school as predictors of late teenage substance use, mental health, and academic outcomes. *Journal of Adolescent Health*, 40(4), 357– 375. doi: 10.1016/j.jadohealth.2006.10.013
- Breslau, N., Kessler, R. C., Chilcoat, H. D., Schultz, L. R., Davis, G. C., & Andreski, P. (1998). Trauma and posttraumatic stress disorder in the community: The 1996 Detroit area survey of trauma. *Archives of General Psychiatry*, 55(7), 626–632. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.55.7.626>
- Breslau, N., Wilcox, H. C., Storr, C. L., Lucia, V. C., & Anthony, J. C. (2004). Trauma exposure and posttraumatic stress disorder: A study of youths in urban America. *Journal of Urban Health*, 81(4), 530–44. <https://doi.org/10.1093/jurban/jth138>
- Bustamante, L., Cerqueira, R., Leclerc, E., & Brietzke, E. (2018). Stress, trauma, and posttraumatic stress disorder in migrants: A comprehensive review. *Revista Brasileira de Psiquiatria*, 40(2), 220–225. <https://doi.org/10.1590/1516-4446-2017-2290>

- Carter, M., McGee, R., Taylor, B., & Williams, S. (2005). Health outcomes in adolescence: Associations with family, friends and school engagement. *Journal of Adolescence*, 30(1), 51–62. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.04.002>
- Castaneda, A. E., Snellman, O., Garo, F., Klemettilä, A., Lehti, V., Ovarnström-Obrey, A-C., ... Snellman, O. (2019). Järkyttävät tapahtumat ennen Suomeen tuloa. Teoksessa N. Skogberg, K-L. Mustonen, P. Koponen, P. Tiittala, E. Lilja, A. A. H. Omar ... A. E. Castaneda (toim.), *Turvapaikanhakijoiden terveys ja hyvinvointi: Tutkimus Suomeen vuonna 2018 tulleista turvapaikanhakijoista* (s. 199–212). Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Cavanaugh, A. M., & Buehler, C. (2016). Adolescent loneliness and social anxiety: The role of multiple sources of support. *Journal of Social and Personal Relationships*, 33(2), 149–170. <https://doi.org/10.1177/0265407514567837>
- Cheng, J., Liang, Y., Zhou, Y., Eli, B., & Liu, Z. (2019). Trajectories of PTSD symptoms among children who survived the Lushan earthquake: A four-year longitudinal study. *Journal of Affective Disorders*, 252, 421–427. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.04.047>
- Cheung, H. Y., & Hui, S. K. F. (2003). Mainland immigrant and Hong Kong local students' psychological sense of school membership. *Asia Pacific Education Review*, 4(1), 67–74. <https://doi.org/10.1007/BF03025553>
- Chiu, M., Chow, B. W., McBride, C., & Mol, S. (2016). Students' sense of belonging at school in 41 countries: Cross-cultural variability. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 47(2), 175–196. <https://doi.org/10.1177/0022022115617031>
- Chiu, M., Pong, S., Mori, I., & Chow, B. (2012). Immigrant students' emotional and cognitive engagement at school: A multilevel analysis of students in 41 countries. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(11), 1409–1425. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9763-x>
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300–314. <https://doi.org/10.1097/00006842-197609000-00003>
- Cohen, S., & Syme, S. L. (1985). *Social support and health*. Orlando: Academic Press.
- Copeland, W., Keeler, G., Angold, A., & Costello, E. (2007). Traumatic events and posttraumatic stress in childhood. *Archives of General Psychiatry*, 64(5), 577–584. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.64.5.577>
- Costigan C. L., & Dokis, D. P. (2006). Similarities and differences in acculturation among mothers, fathers, and children in immigrant chinese families. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 37(6), 723–741. <https://doi.org/10.1177/0022022106292080>
- Crosby, S., Somers, C., Day, A., Zammit, M., Shier, J., & Baroni, B. (2017). Examining school attachment, social support, and trauma symptomatology among court-involved, female students.

Journal of Child and Family Studies, 26(9), 2539–2546. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0766-9>

- Dahlem, N. W., Zimet, G. D., & Walker, R. R. (1991). The multidimensional scale of perceived social support: A confirmation study. *Journal of clinical psychology*, 47(6), 756–761. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(199111\)47:6<756::AID-JCLP2270470605>3.0.CO;2-L](https://doi.org/10.1002/1097-4679(199111)47:6<756::AID-JCLP2270470605>3.0.CO;2-L)
- Darves-Bornoz, J-M., Alonso, J., de Girolamo, G., de Graaf, R., Haro, J-M, Kovess-Masfety, V., ... Gasquet, I. (2008). Main traumatic events in Europe: PTSD in the European study of the epidemiology of mental disorders survey. *Journal of Traumatic Stress*, 21(5), 455–462. <https://doi.org/10.1002/jts.20357>
- Dierkhising, C. B., Ko, S. J., Woods-Jaeger, B., Briggs, E. C., Lee, R., & Pynoos, R. S. (2013). Trauma histories among justice-involved youth: Findings from the national child traumatic stress network. *European Journal of Psychotraumatology*, 4(1), 1–12. <https://doi.org/10.3402/ejpt.v4i0.20274>
- Dinh, K. T., McCabe, A., Tein, J-Y., & Kim-Prieto C.Y. (2020). Culture and well-being among Cambodian American adolescents: Mediating effects of parental, peer, and school attachments. *Asian American Journal of Psychology*, 11(2), 88–97. <https://doi.org/10.1037/aap0000176>
- Ditlevsen, D. N., & Elklit, A. (2010). The combined effect of gender and age on post traumatic stress disorder: Do men and women show differences in the lifespan distribution of the disorder? *Annals of General Psychiatry*, 9(1), 32–44. <https://doi.org/10.1186/1744-859X-9-32>
- Dohrenwend, B. P. (2000). The role of adversity and stress in psychopathology: Some evidence and its implications for theory and research. *Journal of Health and Social Behavior*, 41(1), 1–19. <https://doi.org/10.2307/2676357>
- Drogendijk, A. N., van der Velden, P. G., Gersons, B. P. R., & Kleber, R. J. (2018). Lack of perceived social support among immigrants after a disaster: Comparative study. *British Journal of Psychiatry*, 198(4), 317–322. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.110.077644>
- Eccles, J. S., Midgley, C., Wigfield, A., Buchanan, C. M., Reuman, D., Flanagan, C., & Maclver, D. (1993). Development during adolescence: The impact of stage-environment fit on young adolescents' experiences in schools and in families. *American Psychologist*, 48, 90–101.
- Ehlers, A., & Clark, D. M. (2000). A cognitive model of posttraumatic stress disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 38(4), 319–345. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(99\)00123-0](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(99)00123-0)
- Elklit, A., Østergård Kjær, K., Lasgaard, M., & Palic, S. (2012). Social support, coping and posttraumatic stress symptoms in young refugees. *Torture*, 22(1), 11–23.
- Ellonen, N. (2008). *Kasvuyhteisö nuoren turvana: Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen*. (Väitöskirja, Tampereen yliopisto, Tampere).

Saatavilla <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67814/978-951-44-7206-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Evans, S. E., Steel, A. L., & DiLillo, D. (2013). Child maltreatment severity and adult trauma symptoms: Does perceived social support play a buffering role? *Child Abuse & Neglect*, *37*(11), 934–943. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.03.005>
- Frans, O., Rimmo, P. A., Aberg, L., & Fredrikson, M. (2005). Trauma exposure and post-traumatic stress disorder in the general population. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, *111*, 291–299.
- Gaete, J., Montero-Marin, J., Rojas-Barahona, C. A., Olivares, E., & Araya, R. (2016). Validation of the Spanish version of the psychological sense of school membership (PSSM) scale in Chilean adolescents and its association with school-related outcomes and substance use. *Frontiers in Psychology*, *7*, 1901. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01901>
- Gaete, J., Rojas-Barahona, C. A., Olivares, E., & Araya, R. (2016). Brief report: Association between psychological sense of school membership and mental health among early adolescents. *Journal of Adolescence*, *50*, 1–5. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.04.002>
- Georgiades, K., Boyle, M. F., & Fife, K. A. (2012). Emotional and behavioral problems among adolescent students: The role of immigrant, racial/ethnic congruence and belongingness in schools. *Journal of Youth and Adolescence*, *42*(9), 1473–1492. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9868-2>
- Giacco, D., Laxham, N., & Priebe S. (2018). Prevalence of and risk factors for mental disorders in refugees. *Seminars in Cell & Developmental Biology*, *77*, 144–152. <https://doi.org/10.1016/j.semcdb.2017.11.030>
- Goodenow, C. (1993). The psychological sense of school membership among adolescents: Scale development and educational correlates. *Psychology in the Schools*, *30*(1), 79–90.
- Goodenow, C., & Grady, K. E. (1993). The relationship of school belonging and friends' values to academic motivation among urban adolescent students. *The Journal of Experimental Education*, *62*(1), 60–71. <https://doi.org/10.1080/00220973.1993.9943831>
- Goodwin-Smith, I., Hill, K., Due, C., Waterford, M., Corrales, T., Wood, L., ... Ho, C. (2017). "I'm not a barcode or case file number": Understandings of perceived social support and belonging within disadvantaged adolescents and young adults. *Journal of Family Studies*, *25*(4), 351–367. <https://doi.org/10.1080/13229400.2016.1268191>
- Goosby, B. J., Bellatorre, A., Walsemann, K. M., & Cheadle, J. E. (2013). Adolescent loneliness and health in early adulthood. *Sociological Inquiry*, *83*(4), 505–536. <https://doi.org/10.1111/soin.12018>
- Grosse, S. (2019). Children with PTSD: Teachers can make a difference. *The Delta Kappa Gamma Bulletin*, *86*(2), 30–33.

- Guay, S., Billette, V., & Marchand, A. (2006) Exploring the links between posttraumatic stress disorder and social support: Processes and potential research avenues. *Journal of Traumatic Stress, 19*(3):327–338. <https://doi.org/10.1002/jts.20124>
- Haber, M. G., Cohen, J. L., Lucas, T., & Baltes, B. B. (2007). The relationship between self-reported received and perceived social support: A meta-analytic review. *American Journal of Community Psychology, 39*(1), 133–144. <https://doi.org/10.1007/s10464-007-9100-9>
- Hair, E., Moore, K., Garrett, S., Ling, T., & Cleveland, K. (2008). The continued importance of quality parent–adolescent relationships during late adolescence. *Journal of Research on Adolescence, 18*(1), 187–200. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2008.00556>
- Ham, S.-H., Yang, K.-E., & Cha, Y.-K. (2017). Immigrant integration policy for future generations? A cross-national multilevel analysis of immigrant-background adolescents' sense of belonging at school. *International Journal of Intercultural Relations, 60*, 40–50. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2017.06.001>
- Harju-Luukkainen, H., Aunola, K., & Vettenranta, J. (2018). Sosiaaliset suhteet koulunkäynnissä vahvuutena ja haasteena - nuorten kokema sosiaalinen tuki kotona ja koulussa. Teoksessa Rautopuro, & K. Juuti (toim.), *PISA pintaa syvemältä: PISA 2015 Suomen pääraportti* (s. 121–149). Kasvatusalan tutkimuksia, 77. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Helsen, M., Vollebergh, W., & Meeus, W. (2000). Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 29*(3), 319–335. <https://doi.org/10.1023/A:1005147708827>
- Hovens, J. G. F. M., Wiersma, J. E., Giltay, E. J., van Oppen, P., Spinhoven, P., Penninx, B. W. J. H., & Zitman, F. G. (2010). Childhood life events and childhood trauma in adult patients with depressive, anxiety and comorbid disorders vs. controls. *Acta Psychiatrica Scandinavica, 122*(1), 66–74. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.2009.01491>
- Howard, M., & Hodes, M. (2000). Psychopathology, adversity, and service utilization of young refugees. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 39*(3), 368–378. <https://doi.org/10.1097/00004583-200003000-00020>
- Hupcey, J. E. (1998). Clarifying the social support theory-research linkage. *Journal of Advanced Nursing, 27*(6), 1231–1241. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1998.01231.x>
- Ikonen, R., & Helakorpi, S. (2019). Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019. Raportti 33/2019. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Inchley, J., Currie, D., Budisavljevic, S., Torsheim, T., Jåstad, A., Cosma, A., & Samdal, O. (2020). Spotlight on adolescent health and well-being. Findings from the 2017/2018 Health behaviour in school-aged children (HBSC) survey in Europe and Canada. International report. Vol 2. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.

- Kaltiala-Heino, R., Rimpelä, M., Rantanen, P., & Laippala, P. (2001). Adolescent depression: The role of discontinuities in life course and social Support. *Journal of Affective Disorders*, *64*, 155–166. [https://doi.org/10.1016/S0165-0327\(00\)00233-0](https://doi.org/10.1016/S0165-0327(00)00233-0)
- Kaniasty, K. & Norris F. H. (2008). Longitudinal linkages between perceived social support and posttraumatic stress symptoms: Sequential roles of social causation and social selection. *Journal of Traumatic Stress*, *21*(3), 274–281. <https://doi.org/10.1002/jts.20334>
- Kia-Keating, M., & Ellis, B. (2007). Belonging and connection to school in resettlement: Young refugees, school belonging, and psychosocial adjustment. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, *12*(1), 29–43. <https://doi.org/10.1177/1359104507071052>
- King, D. W., Taft, C., King, L. A., Hammond, C., & Stone, E. R. (2006). Directionality of the association between social support and posttraumatic stress disorder: A longitudinal investigation. *Journal of Applied Social Psychology*, *36*(12), 2980–2992. <https://doi.org/10.1111/j.0021-9029.2006.00138.x>
- Koenen, K. C., Ratanatharathorn, A., Ng, L., McLaughlin, K. A., Bromet, E. J., Stein, ... Kessler, R. C. (2017). Posttraumatic stress disorder in the World Mental Health Surveys. *Psychological Medicine*, *47*(13), 2260–2274. <https://doi.org/10.1017/S0033291717000708>
- Lai, B. S., Osborne, M. C., Piscitello, J., Self-Brown, S., & Kelley, M. L. (2018). The relationship between social support and posttraumatic stress symptoms among youth exposed to a natural disaster. *European Journal of Psychotraumatology*, *9*(2). <https://doi.org/10.1080/20008198.2018.1450042>
- Landolt, M. A., Schnyder, U., Maier, T., Schoenbucher, V., & Mohler-Kuo M. (2013). Trauma exposure and posttraumatic stress disorder in adolescents: A national survey in Switzerland. *Journal of Traumatic Stress*, *26*, 209–16. <https://doi.org/10.1002/jts.21794>
- Langille, D. B., Asbridge, M., Cragg, A., & Rasic, D. (2015). Associations of school connectedness with adolescent suicidality: Gender differences and the role of risk of depression. *Canadian Journal of Psychiatry*, *60*(6), 258–267. <https://doi.org/10.1177/070674371506000604>
- Lewis, S., J., Arseneault, L., Avshalom, C., Fisher, H. L., Matthews, T., Moffitt, T. E., ... Danese, A. (2019). The epidemiology of trauma and post-traumatic stress disorder in a representative cohort of young people in England and Wales. *The Lancet Psychiatry*, *6*(3), 247–256. [https://doi.org/10.1016/s2215-0366\(19\)30031-8](https://doi.org/10.1016/s2215-0366(19)30031-8)
- Libbey, H. (2004). Measuring student relationships to school: Attachment, bonding, connectedness, and engagement. *The Journal of School Health*, *74*(7), 274–283. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2004.tb08284.x>
- Liebkind, K., Jasinskaja-Lahti, I., & Solheim, E. (2004). Cultural identity, perceived discrimination, and parental support as determinants of immigrants' school adjustments: Vietnamese youth in

- Finland. *Journal of Adolescent Research*, 19(6), 635–656.
<https://doi.org/10.1177/0743558404269279>
- Loukas, A., Cance, J., & Batanova, M. (2016). Trajectories of school connectedness across the middle school years: Examining the roles of adolescents' internalizing and externalizing problems. *Youth & Society*, 48(4), 557–576. <https://doi.org/10.1177/0044118X13504419>
- Maahanmuuttovirasto. (2021). Maahanmuuttovirasto, Palvelut, Sanasto. Haettu osoitteesta <https://migri.fi/sanasto>
- Malin, M., & Suvisaari, J. (2010). Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Teoksessa A. Pakaslahti & M. Huttunen (toim.), *Kulttuurit ja lääketiede* (s. 192–245). Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Marusak, H. A., Martin, K. R., Etkin, A., & Thomason, M. E. (2014). Childhood trauma exposure disrupts the automatic regulation of emotional processing. *Neuropsychopharmacology*, 40(5), 1250–1258. <https://doi.org/10.1038/npp.2014.311>
- McLaughlin, K. A., Koenen, K. C., Hill, E. D., Petukhova, M., Sampson, N. A., Zaslavsky, A. M., & Kessler, R. C. (2013). Trauma exposure and posttraumatic stress disorder in a national sample of adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 52(8), 815–830. <https://doi.org/10.1016/j.jaac.2013.05.011>
- Merikangas, K. R., He, J., Burstein, M., Swanson, S. A., Avenevoli, S., Cui, L., Benjet, C., ... Swendsen, J. (2010). Lifetime prevalence of mental disorders in U.S. adolescents: Results from the National Comorbidity Survey Replication–Adolescent Supplement (NCS-A). *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 49(10), 980–989. <https://doi.org/10.1016/j.jaac.2010.05.017>
- Moon, S. (2008). Acculturation, social support, and family conflict: Korean–American adolescents' perceptions. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 25(3), 227–240. <https://doi.org/10.1007/s10560-008-0123-3>
- Mortimer, J. T., & Call, K. T. (2001). *Arenas of Comfort in Adolescence: A Study of Adjustment in Context*. New York: Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781410600226>
- Ng, T. K., Wang, K. W. C., & Chan, W. (2017). Acculturation and cross-cultural adaptation: The moderating role of social support. *International Journal of Intercultural Relations*, 59, 19–30. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2017.04.012>
- Nickerson, A., Creamer, M., Forbes, D., McFarlane, A. C., O'Donnell, M. L., Silove, D., ... Bryant, R. (2016). The longitudinal relationship between post-traumatic stress disorder and perceived social support in survivors of traumatic injury. *Psychological Medicine*, 47(1), 115–126. <https://doi.org/10.1017/S0033291716002361>

- Nickerson, A. B., Reeves, M. A., Brock, S. E., & Jimerson, S. R. (2008). *Identifying, Assessing, and Treating PTSD at School*. New York: Springer.
- Nieri, T. (2012). School context and individual acculturation: How school composition affects Latino students' acculturation. *Sociological inquiry*, *82*(3), 460–484.
- Nooner, K. B., Linares, L. O., Batinjane, J., Kramer, R. A., Silva, R., & Cloitre, M. (2012). Factors related to posttraumatic stress disorder in adolescence. *Trauma, Violence, & Abuse*, *13*, 153–166. <http://dx.doi.org/10.1177/1524838012447698>.
- Norris, F. H., & Kaniasty, K. (1996). Received and perceived social support in times of stress: A test of the social support deterioration deterrence model. *Journal of personality and social psychology*, *71*(3) 498–511.
- Nummenmaa, L., Holopainen, M., & Pulkkinen, P. (2016). *Tilastollisten menetelmien perusteet* (1.-2. painos). Helsinki: Sanoma Pro.
- OECD. (2019). *PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students' Lives*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/acd78851-en>.
- Oppedal, B., & Røysamb, E. (2004). Mental health, life stress and social support among young Norwegian adolescents with immigrant and host national background. *Scandinavian Journal of Psychology*, *45*(2), 131–144. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2004.00388.x>
- Perkonigg, A., Kessler, R. C., Storz, S., & Wittchen, H. U. (2000). Traumatic events and post-traumatic stress disorder in the community: Prevalence, risk factors and comorbidity. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, *101*(1), 46–59.
- Perreira, K., & Ornelas, I. (2018). Painful passages: Traumatic experiences and post-traumatic stress among immigrant Latino adolescents and their primary caregivers. *The International Migration Review*, *47*(4). <https://doi.org/10.1111/imre.12050>
- Perrin, S., Meiser-Stedman, R., & Smith, P. (2005). The children's revised impact of event scale (CRIES): Validity as a screening instrument for PTSD. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, *33*(4), 487–498. <https://doi.org/10.1017/S1352465805002419>
- Ramaswamy, V., Aroian, K. J., & Templin, T. (2009). Adaptation and psychometric evaluation of the multidimensional scale of perceived social support for Arab American adolescents. *American Journal of Community Psychology*, *43*(4), 49–56. <https://doi-org.lib-proxy.tuni.fi/10.1007/s10464-008-9220-x>
- Reavell, J., & Fazil Q. (2017). The epidemiology of PTSD and depression in refugee minors who have resettled in developed countries. *Journal of Mental Health*, *26*, 74–83. <https://doi.org/10.1080/09638237.2016.1222065>
- Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. (1936). Memorandum on the study of acculturation. *American Anthropologist*, *38*, 149–152.

- Refugees Well School. (2021). Refugees Well School Interventions. Haettu osoitteesta <https://refugeeswellschool.org/fi/interventions/>
- Rizwan, M., & Aftab, S. (2009). Psychometric properties of the multidimensional scale of perceived social support in Pakistani young adults. *Pakistan Journal of Psychology, 40*(1)
- Ronen, T., Hamama, L., Rosenbaum, M., & Mishely-Yarlap, A. (2016). Subjective well-being in adolescence: The role of self-control, social support, age, gender, and familial crisis. *Journal of Happiness Studies, 17*(1), 81–104. <https://doi.org/10.1007/s10902-014-9585-5>
- Rueger, S. Y., Malecki, C. K., & Demaray, M. K. (2008). Gender differences in the relationship between perceived social support and student adjustment during early adolescence. *School Psychology Quarterly, 23*, 496–514. doi:10.1037/1045-3830.23.4.496
- Saraneva, K. (2010). Pakolaisuus ja psyykinen traumatisoituminen. Teoksessa A. Pakaslahti & M. Huttunen (toim.), *Kulttuurit ja lääketiede* (s. 192-245). Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Schumacher, S., Niemeyer, H., Engel, S., Cwik, J. C., & Knaevelsrud, C. (2018). Psychotherapeutic treatment and HPA axis regulation in posttraumatic stress disorder: A systematic review and meta-analysis. *Psychoneuroendocrinology, 98*, 186–201. <https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2018.08.006>
- Schützwohl, M., & Maercker, A. (2000). Anger in former East German political prisoners: Relationship to posttraumatic stress reactions and social support. *The Journal of Nervous and Mental Disease, 188*(8), 483–489. <https://doi.org/10.1097/00005053-200008000-00002>
- Schwartz, D., & Proctor, L. J. (2000). Community violence exposure and children's social adjustment in the school peer group: The mediating roles of emotion regulation and social cognition. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 68*(4), 670–683. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.68.4.670>
- Sentse, M., Prinzie, P. & Salmivalli, C. (2017). Testing the direction of longitudinal paths between victimization, peer rejection, and different types of internalizing problems in adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology, 45*(5), 1013–1023. <https://doi.org/10.1007/s10802-016-0216-y>
- Shalka, T. R., & Leal, C. C. (2020). Sense of belonging for college students with PTSD: The role of safety, stigma, and campus climate. *Journal of American College Health, 1–8*. <https://doi.org/10.1080/07448481.2020.1762608>
- Shek, D. (1997). The relation of parent-adolescent conflict to adolescent psychological well-being, school adjustment and problem behavior. *Social Behavior and Personality, 25*(3), 277–290. <https://doi.org/10.2224/sbp.1997.25.3.277>
- Shochet, I. M., Dadds, M. R., Ham, D., & Montague, R. (2006). School connectedness is an under-emphasized parameter in adolescent mental health: Results of a community prediction study.

- Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 35(2), 170–179.
https://doi.org/10.1207/s15374424jccp3502_1
- Silwal, S., Lehti, V., Chudal, R., Suominen, A., Lien, L., & Sourander, A. (2019). Parental immigration and offspring post-traumatic stress disorder: A nationwide population-based register study. *Journal of Affective Disorders*, 249, 294–300.
<https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.02.002>
- Storch, E., Brassard, M., & Masia-Warner, C. (2003). The relationship of peer victimization to social anxiety and loneliness in adolescence. *Child Study Journal*, 33(1), 1–18.
- Tabachnick, B., & Fidell, L. (2014). *Using multivariate statistics* (6. painos). Lontoo: Pearson Education.
- Tardy, C. H. (1985). Social support measurement. *American Journal of Community Psychology*, 13, 187–202.
- Teo, T., Cheung, H. Y., & Kam, C. C. S. (2016). Validation of a Chinese version of the psychological sense of school membership (C-PSSM): Tests of measurement invariance and latent mean differences. *Current Psychology*, 35(1), 83–91. <https://doi.org/10.1007/s12144-015-9350-x>
- Tonsing, K., Zimet, G. D., & Tse, S. (2012). Assessing social support among South Asians: The multidimensional scale of perceived social support. *Asian Journal of Psychiatry*, 5(2), 164–168. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2012.02.012>
- van der Velden, P. G., Oudejans, M., Das, M., Bosmans, M. W. G., & Maercker, A. (2019). The longitudinal effect of social recognition on PTSD symptomatology and vice versa: Evidence from a population-based study. *Psychiatry Research*, 279, 287–294.
<https://doi.org/10.1016/j.psychres.2019.05.044>
- Vaz, S., Falkmer, M., Ciccarelli, M., Passmore, A., Parsons, R., Tan, T., & Falkmer, T. (2015). The personal and contextual contributors to school belongingness among primary school students. *PLoS One*, 10(4) doi: <http://doi.org/10.1371/journal.pone.0123353>
- Vedder, P., Boekaerts, M., & Seegers, G. (2005). Perceived social support and well being in school; The role of students' ethnicity. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(3), 269–278.
<https://doi.org/10.1007/s10964-005-4313-4>
- Vieno, A., Santinello, M., Lenzi, M., Baldassari, D., & Mirandola, M. (2009). Health status in immigrants and native early adolescents in Italy. *Journal of Community Health*, 34, 181–187.
<https://doi.org/10.1007/s10900-008-9144-2>
- Widom, C. S. (1989). Child abuse, neglect and adult behavior: Research design and findings on criminality, violence, and child abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, 59(3), 355–367.
<https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1989.tb01671.x>

- Williams, P., Barclay, L., & Schmied, V. (2004). Defining social support in context: A necessary step in improving research, intervention, and practice. *Qualitative Health Research, 14*(7), 942–960. <https://doi.org/10.1177/1049732304266997>
- Xu, K., & Yuan, P. (2014). Effects of three sources of social support on survivors' posttraumatic stress after the Wenchuan earthquake. *Journal of Loss & Trauma, 19*(3), 229–243. <https://doi.org/10.1080/15325024.2013.791516>
- Yablon, Y. (2019). School safety and school connectedness as resilience factors for students facing terror. *School Psychology, 34*(2), 129–137. <https://doi.org/10.1037/spq0000259>
- Yurgelun-Todd, D. (2007). Emotional and cognitive changes during adolescence. *Current Opinion in Neurobiology, 17*(2), 251–257. <https://doi.org/10.1016/j.conb.2007.03.009>
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, G., & Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment, 52*(1), 30–41.